

EVŽEN SAVOJSKÝ

Karel Richter

Pán bitevních polí

Karel Richter

EVŽEN SAVOJSKÝ

Pán bitevních polí

EVŽEN SAVOJSKÝ

Karel Richter

Pán bitevních polí

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Karel Richter, 2019

Cover © Roman Liščák, 2019

Photos © Österreichische Galerie Belvedere, Wikimedia Commons, 2019

Czech Edition © Nakladatelství Epocha, Praha 2019

ISBN 978-80-7557-209-7 (print)

ISBN 978-80-7557-745-0 (ePub)

ISBN 978-80-7557-746-7 (mobi)

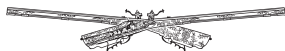
ISBN 978-80-7557-747-4 (pdf)

OBSAH

Kdo byl princ		Na východ od Vídně	225
Evžen Savojský?	7	Uherská rebelie	229
Prolog	9	Vítězství u Höchstädtu	237
Olympie Manciniová	11	Dozvuky vítězství	273
Hubený mládeneček	19	Nedoznělé sblížení	291
Bitva u Vídně	31	V Itálii	297
Konečně boj	55	Bitva u Cassana	305
Císařský plukovník	65	Závěr tažení	313
Príslib zářivé kariéry	73	Osvobození Turína	319
Budoucnost na vážkách	83	Na vrcholu slávy	347
Válka proti Francii	93	Boje ve Flandrech	357
Na italském bojišti	101	Zmařený mír	375
Obnovené tažení	117	Další dějství dramatu	385
Návrat do Uher	125	Císařův skon	395
Bitva u Zenty	133	Pod novým panovníkem	399
Mír s Turky	149	Nepříhodné události	407
Klid před bouří	155	Svízelná cesta k míru	413
Válka kvůli testamentu	163	Znovu proti Turkům	437
Překvapení		Dobytí Bělehradu	449
pro maršála Catinata	175	Dvorské intriky	463
Pýcha předchází pád	181	Přítel umění a věd	483
Nájezd na Cremonu	189	Usychající vavříny	491
Bitva u Luzzara	197	Poslední tažení	501
Pohled odjinud	211	Použitá literatura	509
Na pokračí zkázy	219		

KDO BYL PRINC EVŽEN SAVOJSKÝ?

Jeden z největších vojevůdců své doby, který natrvalo vešel do dějin Rakouska i Evropy. Geniální stratég, ověnčený slávou pětaticeti vítězných bitev, které vybojoval ve službách tří císařů Svaté říše římské národa německého proti Turkům, Francouzům, Španělům, Bavorům... Navíc muž, který učinil z Rakouska, k němuž tehdy patřily i české země, veliký a mocný stát. Voják, diplomat a politik, o němž pruský král Friedrich Veliký napsal: „Vládl nejenom rakouským dědičným zemím, ale celé říši. On byl vlastně císařem.“ Především byl však vojevůdcem, který v roli vrchního velitele císařských vojsk dokázal organizačně připravit, důkladně promyslet a poté spustit bitvu jako stroj, jehož chod s přehledem řídil k plánem vytyčenému cíli. Pokud v průběhu bojů vyvstaly nepředpokládané obtíže, neváhal v čele jízdy s taseným kordem v ruce strhnout vojáky k dosažení vítězství.

O princových činech se vyprávěly neuvěřitelné zkazky. Rakušané ho milovali a ctili jako národního hrdinu, spasitele země, ačkoli nebyl Rakušan ani Němec. Básníci na něj skládali ódy. Píseň o šlechtetném rytíři Evženovi, která se zrodila z nadšení po jeho slavném vítězství nad tureckou přesilou v bitvě u Bělehradu, stala se národní písní. Její melodie zněla po dvě stě let při parádách rakouských vojsk. Malíři, kreslíři a rytci se předháněli v zobrazování jeho tváře orámované mohutnou nakulmovanou parukou, splývající až na ramena, i postavy s lesklým kyrysem na hrudi a s kovovými ochrannými pláty na pažích a stehnech ve vznešených vojevůdcovských pózách či v sedle ztepilého oře. Sochaři tesali do kamene či odlévali jeho bronzové busty a pomníky. Nevynikal heroickou postavou ani přísnou sličností tváře, ale hlavu nosil hrdě zpřima. A jeho velké černé, jiskrné oči vyzařovaly mo-

hutnost ducha a sílu vůle, s níž dovedl na cestě za vytčeným cílem překonávat sebevětší překážky, včetně svých vlastních slabin a nedostatků.

Jsou o něm napsány stohy knih. V žádné však, jak se zdá, není výslovně řečeno, i když je to z jeho životního příběhu naprosto zřejmé, že k ohromujícímu počtu jeho vítězných bitev nutno připsat ještě jednu, možná ze všech nejtěžší. Bitvu se sebou samým. Kniha, kterou se chystáte číst, není vědecky utříděným dějepisným výkladem, ale literární koláží zobrazující představy vyvolané historickými fakty načerpanými z uvedené literatury.

Přenesme se v duchu do roku 1654 na území Francie zmítané válkou se Španěly, kteří pronikli z Nizozemí hluboko do severovýchodní oblasti jejího území. Velí jim uprchlý francouzský protikrálovský rebelant ve španělském žoldu princ Condé, pokládáný v současné době za nejlepšího vojevůdce v Evropě. Ve Francii byl za to prohlášen za zrádce nehodného příslušnosti k vládnoucímu rodu Bourbonů. Mladý, dosud nekorunovaný král Ludvík XIV. celé dny prožívá v zákopech mezi vojáky či v sedle na koni, spí ve stanech i pod širým nebem a jídá prostou vojenskou menáž z kotlíku. Neohroženě se přitom vrhá do bojů a šarvátek. Ani záchvat úplavice jej nedonutil zanechat válčení a alespoň na pár dnů si pohovět v měkké posteli a přepychovém pohodlí královských komnat. Pilně se učí vojevůdcovskému umění od vrchního velitele francouzského vojska generála Turenna, o nic méně zdatného než Condé. Svému osobnímu lékaři Valotovi řekl: „Raději dám přednost smrti, než abych zanedbal sebemenší příležitost proslavit se a nastolit pořádek ve státě.“

Celé léto a podzim takto mladý král Ludvík XIV. prožil v polních podmínkách za vleklých bojů v oblasti Remeše. Po třicetidením obléhání královská vojska dobyla Saint-Menehould, poslední španělský opěrný bod a vyhnala poražené španělské voje i s dezertérem Condé z území Francie. Remeš, staroslavné korunovační město francouzských králů, mohla konečně uspořádat jeho velkou korunovaci, odkládanou kvůli povstání šlechtické opozice Frondy a válce se Španělskem dva roky a devět měsíců. Korunovace se konala s veškerou patřičnou slávou a nádherou podle tradičního rituálu 7. června 1654. A brzy také král důrazně poučil parlament, že končí doba svévolných rokování vzpírajících se krá-

lově vůli, jež je výrazem neoddiskutovatelných potřeb státu. Král vládne v plném souladu se svou drahou matkou královnou Annou, jež ho po otcově smrti až do plnoletosti zastupovala v roli regentky, a milovaným kmotrem kardinálem Mazarinem, jehož převelice ctí a plně respektuje jako matčina a nyní svého prvního ministra.

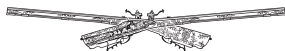
Mazarinovy soukromé plány na vytvoření vlivné příbuzenské kamarily u královského dvora utrpěly mezitím citelnou újmu tím, že v bojích občanské války padl 2. července 1652 v Paříži u svatoantonínské brány jeho synovec Paolo Mancini, jehož chtěl učinit svým mocenským následníkem. Tím horlivěji se nyní zaměřil na budování dvorské kariéry trojice Paolových z Itálie přizvaných sester, svých krásných neterí, Anny, Laury a Olympie. Dal pro ně diskrétně vyhotovit falešné šlechtické rodokmeny, rozhodnut učinit z nich vábivou návnadu pro ženichy z bohatých a vlivných šlechtických rodů.

Výchovy kardinálových neterí se na jeho prosbu ochotně ujal princezna Marie Bourbonská de Carignan, vdova po vrchním hofmistru Francie, pocházející z vedlejší větve královského bourbonského rodu. Chtěla si naklonit všemocného kardinála, aby jí pomohl zabezpečit kariérní vzestup jejího syna Evžena Morice Savojského. Přála si pro něj získat nějaké vysoké a zároveň výnosné postavení v armádě a dobře věděla, že konečné rozhodnutí v takových záležitostech přísluší kardinálu Mazarinovi. Proto ubytovala všechny tři dívenky u sebe v královském sídle Louvru a pilně je učila, jak se mají chovat v dvorském prostředí. Umyslela si dokonce, že by jejím záměrům velmi prospělo, kdyby některou z kardinálových neterí získala pro svého syna za manželku. Do oka jí padla zejména mladičká Olympia, čiperná kráska s živýma, myšima očkami. Jenže ta jí s líbezným úsměvem poděkovala za vaši nabídku se sdělením, že je již bohužel zadaná.

Zadaná? Princezně vrtalo hlavou, kdo mohl Olympii učarovat natolik, aby mu dala přednost před princem z královského rodu, který byl zámožný a navíc docela hezký. Zakrátko přišla tajemství na kloub. Byl to sám král Ludvík XIV., tehdy již sličný, urostlý mladík.

OLYMPIE MANCINIOVÁ

Olympia byla velice krásná dívka. Král se s ní znal už řadu let. Však žili pod jednou střechou v královském paláci. Byla to nejdřív velká láska. Často se vídali a společně se věnovali hrám a všelijakým dvorským kratochvílím. Olympie se mu zalíbila ze všech dívek v Louvru nejvíc. Zamilovali se jeden do druhého. Vodili se za ruce po královských zahradách, líbali se a objímali. Za čas už věděl bezmála celý dvůr, že ti dva patří k sobě. Na plesích vždy tančili zahleděni do sebe, bez ohledu na to, že jsou všem na očích. Švédská královna Kristina za svého pobytu v Louvru oba se zájmem sledovala při různých příležitostech. Všimla si, jak se k sobě mají. Dala se slyšet, že by bylo učiněným bezprávím, kdyby se ti dva mladí lidé, kteří se tak báječně k sobě hodí, nemohli co nejdříve vzít. Kristina byla divná ženská. Mužatka. Malá, trochu při těle, široká v bocích. Tenkrát jí táhlo už na třicítku. Měla orlí nos, široká ústa, hrubý hlas. Nosila mohutnou mužskou paruku, kalhoty a hrubé škorně jako mušketýr. Přitom se strašně pudrovala. V Lyonu prý překvapila pověstnou krasavici markýzu de Ganges nahou při koupeli a byla z toho celá pryč. Vzdychovala a začala ji líbat na hrdlo, na tváře, na ústa, a když se jí nepodařilo zlákat ji na lože, kde se s ní chtěla pomazlit, poslala ji zamilovaný dopis, že ji zbožňuje a že po ní touží. Opravdu divná ženská. Olympia Manciniová jí rovněž vzrušovala, ale té se to neodvážila dát najevo, neboť byla idolem krále. Ten k Olympii lnul tak velice, že se v duchu již musela vidět královnou Francie. Zaručeně se cítila vrcholně šťastná. Ani jejímu strýci kardinálu Mazarinovi by její provdání za krále možná nebylo proti mysli. Avšak královna, ačkoli se ke všem kardinálovým neteřím chovala s takřka mateřskou vřelostí, soudila, že králové se nemohou ženit z lásky, nýbrž pro bla-

ho království. Rozhodla se proto milostný vztah svého syna rozbít, dokud je čas.

Z jejího návodu Ludvíka, tehdy sedmnáctiletého, svedla paní de Beauvais, královnina dvorní dáma, žena v letech zralosti, která měla syna staršího než král, ale byla přitažlivá a v milostných radovánkách velmi zkušená. Jistě ho zaučila dobře, o to nebyl strach, ale po celém Louvru se s uštěpačným potěšením šuškal, že král její zásluhou přišel o panictví. Olympia byla ovšem touto novinkou zdrcena. Samozřejmě plakala, ale srovnala si v hlavě, že paní de Beauvais byla nástrojem královny, které byl synův sňatek s dívkou pochybného rodokmenu trnem v oku. Trpce si vyčítala, že se víc nesnažila získat si královniny sympatie. Ludvíkovi nevěru nakonec odpustila. Smířili se, ale křehké kouzlo první lásky už bylo na střepy. Olympia se snažila v Ludvíkově srdci znovu naplnit roznítit předchozí žár, ale zjišťovala, že se v jejich vzájemném vztahu cosi nenapravitelně pokazilo. Odhodlala se vydráždit co nejvíce jeho milostnou touhu a nabídnout mu, k čemu ji předtím nesměle přemlouval. Že je ochotna strávit s ním noc. Usmyslela si při té příležitosti vyzkoušet, jestli vůbec ještě něco zbylo z jejich nedávné lásky. Ve chvílích vrcholné blaženosti ho postavila před možnost, že by se s ním rozešla. Učinila tak s neurčitým náznamem, že kdosi usiluje o její ruku. Čekala projev žárlivosti, kterou byla přichystána upokojit rozhodným ujištěním o skálopevné věrnosti své lásky. Zcela nečekaně zažila chuděra bolestné zklamání. Ludvík přijal možnost jejich rozchodu s neskrývanou úlevou. Nedávno se totiž vášnivě zamiloval do Olympiiny mladší sestry Marie, kterou kardinál ještě dodatečně pozval z Říma, a lámal si hlavu, jak to Olympii šetrně sdělit, aby ji příliš nezranil. S úsměvem jí jakoby přátelsky radil, aby se nebránila sňatku, jestli ten, kdo jí ho nabízí, stojí za to. Ani se nezeptal, o koho jde. Olympii se jistě draly slzy do očí. Uvědomila si, že jejich lásce je konec. Sama si připravila past, do které se chytila. Teď jí nezbývalo, než aby se doopravdy za někoho provdala.

O vznešené uchazeče nebyla nouze. Hned jak se rozneslo, že král přenesl svůj zájem jinam a Olympia je volná, vévoda de la Meilleraie,

vrchní velitel dělostřelectva, úctyhodný, vysoce postavený a velice zámožný pán, požádal kardinála Mazarina o Olympiinu ruku pro svého syna. Kardinál si vyžádal čas, aby mohl o této nabídce s Olympií pohovořit. Té se do vdavek s vévodou nechtělo. Také paní de Carignan, která ji zasvěcovala do dvorského života, jakmile zjistila, že jejímu synovi už nehrozí soupeření s králem, pospíšila si Olympii znovu navrhnout, aby se provdala za jejího syna prince Evžena Morice Savojského-Carignana. Nebyl to nerozumný návrh. Olympiina zraněná duše však ještě nebyla přístupná rozumným návrhům. Podruhé nabídku paní de Carignan odmítla. Uražená matka si spěchala postěžovat jejímu strýci kardinálovi.

Mazarin, jakkoli si jistě přál ve vlastním zájmu vidět Olympii na královském trůně, a stát se tak královým blízkým příbuzným, nahlížel zcela střízlivě nespelnitelnost svého přání a nemínil věc lámat přes koleno. Jinak se mu jeho sňatková politika s dcerami jeho dvou mladších sester, Hieronymy Manciniové a Laury Margarety Martinozziové, vcelku dařila. Svě další neteře z početného rodu Martinozziových výhodně provdal. Lauru za vládnoucího vévodu z Modeny, její sestru dal princ Conti, který byl sice nehezký, ale zato bohatý a mocný. Lauru Manciniovou si jeho přičiněním vzal za ženu vévoda de Mercour, vnuk Jindřicha IV. Teď byla na řadě zhrzená Olympia. Musel ji přimět, aby se definitivně rozloučila se svým snem, že se stane královnou. Dospěl k závěru, že nejlépe bude, když se provdá za prince Savojského-Carignana. Je to solidní a pohledný muž. Že k němu nic necítí, není rozhodující. Bez toho se lze obejít. Vlastně není ani důležité, jestli s tím souhlasí. Prostě jí nařídí si ho vzít, a hotovo. Paní hraběnky de Carignan jednoduše oznámil, že její syn je jako uchazeč o svatbu s jeho neteří vřele vítán. Tím byla tak říkajíc ruka v rukávě. Hned se spolu také domluvili na všem, co bylo třeba. Olympii prostě oznámil, že se rozhodl provdat ji za prince Evžena Morice. Ať jenom pováží to štěstí. Stane se příslušnicí bourbonské dynastie, příbuznou krále.

Olypie se nevzpírala. Věděla, že strýc promyslel ten nejlepší způsob, jak zabezpečit její budoucnost. Chtěla být poslušná jeho

vůle, neboť jeho přízeň, poté co ji král nechal ladem, byla její jedinou jistotou. A tak se konala slavná svatba. Král zařídil, že Olympiinu manželovi byl udělen titul hraběte de Soissons, který spolu s palácem stejného jména náležel prvorozenému potomku poboční větve vládnoucího rodu Bourbonů. Mimo to princ obdržel 300 000 zlatých tolarů, hodnost generála ve funkci velitele králový švýcarské tělesné gardy a úřad guvernéra v Bourbonais a v Champagni. Olympia se dnem sňatku stala nositelkou titulu hraběnka de Soissons a členkou královského příbuzenstva na úrovni princezen bourbonského rodu. Zároveň byla jmenována vrchní intendantkou královnina domu, takže se stala po královně první dámou u dvora. Začala si žít jako v pohádce, obklopena bohatstvím a přepychem. Zároveň nabyla velkého vlivu na dění u dvora. Kdekdo se nyní ucházel o její přízeň. Palác Soissons, nádherné sídlo v krásných zahradách na okraji Paříže, které kdysi patřilo českému králi Janu Lucemburskému a nedávno matce Ludvíka XIII. Marii Medicejské, ožil dlouho nebývalým společenským ruchem. Denně sem přijížděly desítky vzácných návštěvníků z dvorských kruhů, hrabata, církevní i světská knížata, generálové, maršálové a ministři. Přijížděl i strýc kardinál Mazarin, který jistě s potěšením sklízel plody své péče o neteře, neboť každý z jejich manželů se stal bezděky nástrojem jeho vlivu v kruzích vysoké šlechty. Čím dál častěji přijížděl do paláce Soissons ve zlatém kočáře či na koni v doprovodu jízdní gardy sám král. Už pomalu nebylo dne, aby se tu neobjevil. Přijížděl se pobavit, zahrát si karty, leckdy tu vedl jednání a uděloval audience. Často doprovázel Olympii na projíždkách. U dvora se začaly potutelně trousit klevety o oživlé lásce. Olympiin manžel, který většinu času trávil služebně mimo domov, neměl nic proti tomu, že král jeho ženě věnuje tolik času a náklonnosti. Nezneklidňovalo ho dokonce snad ani pomyšlení, že mu možná nasazuje parohy. Pro někoho je čest být podváděn králem. Rozhodně to přináší prospěch.

Současné však sukníkářský Ludvík nepřestával udržovat milostný poměr s Olympiinou šestnáctiletou sestrou Marií, nedávno absolventkou klášterní školy ve Val-de-Grée, kde dva roky

studovala poezii. To králi náramně imponovalo, ježto se sám v literatuře příliš nevyznal. Hlavně mu ovšem učaroval její zjev. Mladá, krásná dívka s hlubokýma tmavýma očima, bohatými černými vlasy, rozdělenými uprostřed hlavy pěšinkou a na spáncích zvlněnými, a s šelmovskými dolíčky ve tvářích a bílými zuby jako z porcelánu. Komu by se nezalíbila? Že se do ní král Ludvík zahleděl daleko přes míru pouhého obdivu v mezích galantní zdvořilosti, tomu se nebylo co divit. Král měl zřejmě pro ženy vrozenou slabost, která se někdy měnila až v chorobnou posedlost, povzbuzovanou vědomím, že králi je vše dovoleno a nic se mu nedá odepřít. Zprvu pojal do svého již dosti prostorného srdce obě kardinálovky neteře. Nějakou dobu ve své náklonnosti k nim kolísal, ale nakonec v jeho nitru nabyla převahy mladinká Marie nad žensky již zralou hraběnkou de Soissons. Milostné horování pro Marii ho zachvacovalo čím dál mocněji. Královu něžnému citu byly ovšem v dané chvíli na překážku politické poměry.

Francie stále ještě vedla vleklou, vysilující válku se Španělskem. Mazarin usilovně hledal cesty k jejímu ukončení. Výhodným řešením by bylo zajisté spojení bourbonského rodu se španělskými Habsburky uzavřením dynastického sňatku krále Ludvíka se španělskou princeznou Marií Terezou. Ludvík však o něčem takovém nechtěl ani slyšet. Postavil si hlavu. Ožení-li se, tedy jen s tou, kterou miluje. S Marií Manciniovou.

Kardinál v plné shodě s královnou vdovou Annou proto odsunul Marii na nějaký čas z královny blízkosti příkazem, aby byla internována s přepychovým pohodlím na venkovském zámku v La Brouage, kam za ní poslal jako společníci její mladší sestřičku Mariannu. Ludvík byl současně svou energickou matkou přinucen odjet k armádě, aby si vydobyl vojevůdcovské ostruhy k posílení své královské autority. Odloučení mělo být podnětem k zániku nežádoucího milostného citu. Král však v poli ještě před rozhodující bitvou u Dunkerque, která skončila francouzským vítězstvím, těžce onemocněl. Mnoho nechybělo, aby ho do Paříže přivezli v rakvi. Když se po téměř zázračném uzdravení vrátil do Paříže, škodolibí závistníci si pospíšili očernit v jeho očích

vznešenou a krásnou hraběnkou de Soissons kletkami, že zprávu o jeho onemocnění přijala s udivující lhostejností. Dotklo se ho to tak, že okamžitě zpretrhal všechny své citové vazby k ní, a dokonce ji ukvapeně zbavil úřadu vrchní intendantky.

Celým svým srdcem se nyní upjal k Marii, která prokazatelně celou dobu jeho nemoci prožívala v úzkostných obavách o jeho život. Rozhodl se, že se s ní urychleně ožení, natruc všem, kdo jejich lásce nepřejí. Narazil však na rozhodný a všechny hranice královské autority přesahující odpor své matky i kardinála Mazarina, který rovněž nechtěl tento sňatek připustit, i když šlo o pozvednutí jeho neteře na královský trůn. Králova ženitba byla totiž svrchovaně důležitou kartou v zahraničně politické diplomacii. První ministr připadl na myšlenku sňatkem krále Ludvíka s dcerou vévody Savojského připoutat Savojsko pevně k Francii jako výhodnou předsunutou pozici blokující španělské državy v severní Itálii. V příhodné chvíli by se odtud dalo zahájit tažení k ovládnutí celé Itálie. Rafinovanými intrikami se snažil zlomit králův tvrdošíjný nesouhlas s tímto plánem. Ludvík se neoblomně vzpíral. Když Mazarin zorganizoval jeho setkání s vévodovou dcerou, choval se k ní zatvrzelý francouzský monarcha tak nezdvořile, že smrtelně uražená vévodkyně s ní v krajním rozhorlení spěšně odjela z Louvru. Kardinálu Mazarinovi dalo poté hodně práce, aby bohatými dary z královské pokladnice a všemožnými výmluvami na královo přetrvávající onemocnění jakž takž zažehnal závažnou diplomatickou roztržku s neblahými zahraničněpolitickými důsledky. Ze sňatku však samozřejmě sešlo, takže plán na získání Savojska touto cestou zkrachoval.

K uzavření spolehlivého míru se Španělskem, jenž začal být čím dál žádoucnější, nakonec nezbývalo jiné řešení, než sňatek Ludvíka XIV. s prvorozenou dcerou španělského krále Marií Terezou. Mazarin se na něm dohodl se španělským vyslancem a společně podepsali písemné ujednání včetně podmínek, že manželství nezakládá nárok na španělský trůn. Souhlasit s touto výhradou se kardinál nerozpakoval, neboť podle jeho přesvědčení nikdy nic nebrání tomu, aby se uzavřené smlouvy za příznivých okolnos-

tí neporušovaly. Teď šlo jen o to přimět Ludvíka, aby se naplnění úmluvy nevzpíral.

Láska k Marii v jeho srdci nezhasínala. Psal jí tesklivé dopisy do její přepychové internace a začal si opět chodit do paláce Soissons pro útěchu k omilostněné Olympii, již pokorně poprosil o odpuštění všech příkoří, kterých se vůči ní dopustil. Předstírala pochopení pro jeho vášnivou zamilovanost do sestry Marie, jíž ve skutečnosti jeho lásku až nenávistně záviděla a z duše si ji přála zničit. Chovala se k němu jako oddaná, laskavá přítelkyně, které se lze s naprostou důvěrou svěřit s největšími tajnostmi bolestně roztouženého nitra. Strýci kardinálovi však prozrazovala všechno, co se od Ludvíka v jeho zaslepené důvěřivosti dozvídala, a podle strýcových pokynů zasévala do královny duše semínka pochybností o smyslu a nadějnosti jeho citů a obratně jej přiváděla k úvahám o ženitbě se španělskou infantkou jako královské povinnosti smířit Francii se Španělskem, aniž se zřekne uspokojování svých milostných tužeb. Ludvík při své již neúnosně dlouhé sexuální vyhládklosti přes trvající korespondenci s internovanou Marií zvolna přestával tyto tužby spojovat výhradně s ní. Při svých častých důvěrných setkáních s obdobně vyhládklou Olympií začal pociťovat sílící pokušení dopřát si rozkoše Olympiina žhavého objetí. Nakonec si ji s jejím souhlasem a přičiněním skutečně dopřál. Olympii se tak podařilo zmařit sestře dosažení toho, co se nepodařilo dosáhnout jí. Její vítězství, dá-li se tak výsledek jejího počínání nazvat, bylo i vítězstvím kardinála, který již společně s prvním ministrem Španělska připravil smlouvu. S jejím naplněním vyslovil souhlas i španělský král a souhlasit byl dík Mazari nově protřelosti donucen i král Francie. Sedmého listopadu 1659 podepsal tak zvaný Pyrenejský mír, který ukončil pětadvacetiletou válku mezi Francií a Španělskem, která byla dozvukem třicetileté evropské války. Válečná pole ztichla a obě země se konečně mohly radovat z míru.

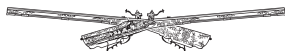
Zhrzená Marie Manciniová se po propuštění z domácího vězení vrátila do Louvru, ale dlouho v něm nepobyla. Vzдор ji hnál k tomu, aby se co nejdříve vdala. Být královou milenkou rozhodně

odmítla. O její ruku se ucházel mladý vévoda Lotrinský, ale v domnění, že si na ni činí stále nárok král Ludvík, ustoupil od námluv, aby jí nešlapal po štěstí. Kardinál Mazarin dal nakonec jako ženichovi přednost hraběti Collonovi, šlechtici ze starého římského rodu. Ten si ihned po svatbě pospíšil sdělit Mazarinovi, že svou nevěstu o svatební noci překvapivě shledal nedotčenou pannou, což je v našich kruzích, jak každý uzná, úkaz dosti vzácný.

Olympie hraběnka de Soissons se opět hrála na plném výsluní královy přízně. Do jejího paláce zase houfně přijížděli vznešení hosté jako dříve. Její manžel princ Evžen Moric Carignan-Savojský se uklidnil. Od chvíle, kdy jeho choť postihla králova nemilost, se důvodně obával, že bude sesazen z úřadu guvernéra i z funkce velitele královských švýcarských regimentů a přijde o své sinekury. To nebezpečí nyní pominulo. Král opět pilně navštěvoval jeho choť a nepokrytě ji vyznamenával nevšední náklonností. Už snad i vrabci na okapech v Louvru si štěbetali o tom, že král, čerstvě oženěný se španělskou infantkou, je náramně zadobře s hraběnkou de Soissons. Přijíždí, zejména když není doma její manžel a ten bývá doma v důsledku služebních a úředních povinností poměrně zřídka. Král dokonce tráví s paní hraběnkou nepočítané hodiny v jejích soukromých komnatách paláce, ložnici nevyjímaje. Vyjížděli si ve dvou i do přírody a pobývali sami v uzavřeném kočáře se zataženými záclonkami. Zpovzdálí je přitom diskrétně doprovázeli a střežili jezdci královy tělesné gardy. Někdy kočí vznešené dvojici na pasece v trávě rozprostřel houni, rozložil kolem talíře s lahůdkami, poháry a konvici s vínem a s úklonami mizel z dohledu, neboť král si při takových kratochvilích přísně zapovídal svědky. Že se spolu nemodlili, nepředpokládal jistě ani kardinál, který si ostatně na modlení s krásnými ženami také nijak zvlášť nepotrpěl...

HUBENÝ MLÁDENEČEK

Zatímco rozmarná houpačka měnicích se poměrů a vrtkavé královny přízně unášela Olympii, hraběnku de Soissons, během let, která uplynula ode dne její svatby 21. února 1658, od příjemnosti k nepříjemnostem, stačila tato svůdná paní porodit zásluhou občasných návštěv věčně na cestách prodlévajícího manžela Morice Savojského-Carignana celkem sedm dětí, i když se nedalo přísahat na to, že byly všechny manželovy. Roku 1657 porodila první dítě, syna Ludvíka Tomáše. Po něm následovali vždy přibližně s ročním odstupem ještě čtyři další synové a dvě dcery. Její pátý syn spatřil v paláci Soissons světlo světa dne 18. října 1663. Dostal po otci jméno Evžen a zároveň zdědil vznešený titul princ Savojský. Po Paříži kolovaly uštěpačné řeči, že jeho otcem mohl být vzhledem k svým častým návštěvám v paláci klidně sám král, je však prokazatelně jisté, že v době Olympiina otěhotnění pobýval mimo Paříž.

Ludvík XIV. byl od přírody smyslný muž. K nasycení jeho věčně hladové touhy po milostných rozkoších jediná žena zřejmě nestačila, rozhodně ne nadlouho. Pro chvíle, kdy nebyla z jakýchkoli důvodů, k nimž zajisté patřilo občasné těhotenství, k dispozici hraběnka de Soissons, našel si u dvora bez velkého vybírání k mimomanželským radovánkám náhradu v osobě hraběnky La Valliere. Co na ní viděl, těžko říci. Nebyla nijak zvlášť hezká, dokonce trochu kulhala, což ovšem v loži nevadí. Zřejmě si vleže dokázala počínat tak obratně, že král si přišel na své. Nová favoritka nebyla zpočátku pro krále dostatečným důvodem pro přerušování milostných styků a rozchod s Olympií. Ani Olympie, třebaže jí nebyly Ludvíkovy nové spády utajeny, nebyla tak pošetilá, aby mu tropila žárlivé scény, natož aby se k němu uraženě obráti-

la zády. Zvláště když 9. března 1661 zemřel kardinál Mazarin, její mocná záštita, a král Ludvík XIV. se s nečekanou rázností postavil na vlastní nohy. Zdálo se však čím dál určitěji, že král sám, nejspíš pod vlivem hraběnky La Valliere, se chce vymanit z citových pout, která ho doposud svazovala s Olympií. Navedl prý známého světáka a svůdníka markýze de Vardes, aby se vloudil do Olympiina lože. De Vardes se s radostí snažil králi vyhovět. Lákaly ho nejenom Olympiiny vnady, ale i její bohatství a vliv u dvora, přednosti, z nichž mohl pro sebe leccos vyzískat. Olympii přitom nebylo nikterak proti mysli vyjít Vardesovu naléhání vstříc a vyléčit si v jeho náručí roztrpčení z královny přelétavosti. Ochotně si zpestřila svůj milostný jídelníček. Konečně, opatřit si milence patřilo u rozmařilého francouzského královského dvora k bontónu. Olympia také nezůstala u jednoho. V její ložnici si přišel na své i maršál de Villeroy a ani on nebyl zdaleka poslední v řadě. Důvěrně se přitom seznámila s anglickou princeznou Henriettou, která dlela u pařížského dvora, kde se nakonec provdala za králova bratra. Vzhledem k jeho homosexuálním sklonům si však místo něho musela opatřit náhradníka. Tuto úlohu převzal hrabě de Guiche. Olympie s Henriettou a jejich milenci utvořili důvěrně spřaženou čtveřici, která družně čelila dvorským intrikám a sama se jich bez zábran dopouštěla.

Malý Evžen, na něhož matka stejně jako na jeho sourozence nemá moc času, je ponecháván plně péči chůvy a vychovatelů. Od narození je slabounký, křehký a nepřilíš hezký. V každém období svého vyrůstání vypadal, že je mu méně, než kolik mu bylo. Králova švagrová Liselotte Falcká se o něm v jednom ze svých dopisů vyslovila, že je špinavý, rozjívený kluk, od něhož se nedá nic kloudného očekávat. Měl krátký tupý nos, pusou věčně otevřenou... Jen jeho oči uznala za docela hezké a odhadla, že je velmi chápavý. Se svými bratry se vzrůstem ani tělesnou silou nemohl měřit. Když závodili v běhu, dobíhal vždycky daleko za nimi a sotva popadal dech. Od pěti let ho na matčin příkaz oblékali do kleriky abbého s bílým límcem a do vlasů mu násilím vystříhávali tonzuru. Rodinná rada totiž rozhodla, že na rozdíl od jeho bratrů,

určených k správní a vojenské službě, pro něj bude nejvhodnější ubírat se po stopách strýce kardinála Mazarina. Evžen se tomu vzpíral. Měl zcela jinou představu o tom, čím bude. Vojákem a ničím jiným. Na králových gardistech mohl nechat oči. Obdivoval otce v generálské uniformě a umiňoval si: Musím být jako on.

Chlapci táhlo teprve na desátý rok, když v létě 1672 přišla nenadálá zpráva, že jeho otec, generál princ Evžen Moric Savojský, cestou do vojenského tábora maršála Turenna ve Vestfálsku těžce onemocněl. Matka se ihned vydala na cestu za ním. Avšak dříve než dorazila na místo, dostihl ji kurýr s oznámením, že její manžel v městě Unn zemřel. Na radu svého švagra, vévody de Bouillon, se rozjela do králova hlavního stanu. Tam se již o generálově smrti vědělo.

Čtyřicetiletý velitel královských švýcarských gardových pluků proslul jako statečný voják, který se nejednou vyznamenal v bojích. Vzrušení tu však vyvolala ohromující zvěst: generál Moric Savojský krátce před smrtí vyslovil podezření, že byl kýmsi otráven. Ovdovělá Olympie poprosila krále o slyšení. Přišla s prosbou, aby její nejstarší syn Ludvík Tomáš, jemuž bylo sedmnáct let, směl po zemřelém otci převzít hodnost generála a velení nad švýcarskými pluky. Její žádost nijak nevybočovala ze zvyklostí doby. Král ji však odmítl. Vycítila, že její hvězda opět pohasíná. Způsobil to zřejmě vliv nové královny metresy markýzy de Montespan, která o ní šířila pomluvu, že to byla nejspíš ona, kdo pomohl jejímu muži do hrobu.

U dvora, který se přestěhoval do pohádkově přestavěného zámku ve Versailles, se všeobecně změnilo povětří. Král se zbavoval ministrů a vysokých úředníků z časů kardinála Mazarina. Obklopile se novými lidmi, kteří prosazovali odnímání vžitých výsad vysoké šlechty. Olympie nicméně měla dosud u dvora rozsáhlé konexe, a tím i vliv. Navíc byla bohatá. V jejím paláci si stále ještě podávali dveře význační hosté. S využitím svých známostí donedávna intrikovala proti hraběnce La Valliere, aby ji vypudila z královny postele. Teď se do zorného úhlu její nenávisti dostala paní de Montespan a také ministr války Louvois, který na ni nej-

spíš zanevřel, protože odmítla jeho dvoření. Nyní měl ještě tu drzost, že ji přišel požádat o ruku jedné z jejích dvou dcer pro svého syna. Jak sladce jí zachutnalo, že ho mohla pomstychtivě pokořit povzneseným odmítnutím. To ovšem nebylo od ní příliš prozíravé, neboť Louvois, schopný organizátor armády, patří k trojici nejmocnějších mužů v království.

Hraběnka de Soissons, divoce hnána touhou po pomstě, počala vyvíjet neúnavné a ani pokoutních prostředků se neštítící úsilí, aby obnovila co nejtěsnější styky s králem. Jeho vášeň k ní sice vychládala, ale v jeho duši, tím si byla jistá, doutnaly, musely přece doutnat alespoň oharky nedávného ohnivého citu, který byla odhodlána stůj co stůj opět rozdmýchat. Vrhala se do víru dvorských kratochvílí, plesů, hostin, divadelních produkcí, oper či komedií Jeana Baptista Poquelina zvaného Moliér, společenských her, taškařic a flirtů i ložnicových dobrodružství. Využila přitom každé příležitosti dostat se do blízkosti krále a vyměnit si s ním pár roztomilých slůvek. Podařilo se jí, že přijal její pozvání na hostinu, kterou uspořádala ve svém paláci. Dala si pro tuto příležitost od proslulé pokoutní kořenářky s pověstí travičky Katariny Deshayesové připravit čaromocné koření pro povzbuzení vášně a přimíchala je do pokrmů vyhrazených králi, aby ho znovu lapi-la do svých milostných sítí.

Zdálo se, že její kouzla se daří. V létě 1677 při odjezdu celého dvora na letní pobyt do Sésannu en Paris ji král pozval do kočáru, v němž cestoval spolu s královnou. Markýza de Montespan by ji žárlivostí nejraději vydrápala oči. Zanedlouho si na ní zchladila záhu, když dosáhla toho, že Olympie musela pro podezření z pokoutních piklů s travičkou Deshayesovou složit úřad vrchní intendantky a vzdálit se ode dvora. Ještě že ji král alespoň odškodnil dvěma sty tisíci livrů a zvýšením penze.

Malý abbé, jak král kdysi tak trochu s posměchem pokřtil jejího synka Evžena, zatím pozvolna dozrával v jinocha, který se houževnatě držel svého vytčeného cíle stát se vojákem, velitelem, vojevůdcem. Do úmoru otužoval a posiloval své slabé tělo. Běhal, skákal, cvičil se v šermu i v jízdě na koni. Svého domácího učitele mate-

matiky a geometrie Sauvera, který byl hlavním inženýrem armády, poprosil, aby ho zasvěcoval do teorie vojenství. Žádný z vyučovacích předmětů přitom nezanedbával. Zvládl povinnou církevní věrouku, církevní historii i právo, osvojil si latinu, ale i španělštinu, italštinu a základy němčiny. Učila ho řada univerzitních profesorů. Sauvera, který prohlásil, že pokud jde o matematiku a geometrii, ho už nemá čemu naučit, zval nadále do paláce, aby od něho načerpal co nejvíce vojenského vědění. Cílevědomě přitom studoval zeměpis z hlediska vojenských potřeb, zdokonaloval se v čtení map a orientaci v terénu. Vzdělával se v historii a přímo hltal dějiny válek a životopisy vojevůdců. Vrával si do paměti slavná tažení a bitvy Alexandra Makedonského, Hannibala i Caesara.

Z nadměrného vypětí duševních i fyzických sil se Evžen nakonec těžce rozstonal.

V horečkách proležel řadu dní. Matka i sourozenci se obávali, že zemře, stejně jako nedávno zemřel jeho o rok starší, od malička neduživý bratr. Evženův život visel na tenkém vlásku, ale na konec nedošlo k nejhoršímu. Evžen se přece jenom uzdravil.

Nebe nad Evropou se v té době opět potahovalo válečnými mračky. Mocichtivý král Ludvík XIV. si usmyslel pokořit protestantské Holandsko. Záda si kryl spojeneckou smlouvou s římskoněmeckým císařem. Sto dvacet tisíc francouzských vojáků vtrhlo do vévodství Cléve. Holanďané byli bezmocní. V té chvíli braniborský kurfiřt Friedrich Wilhelm nabídl Holandsku pomoc. Zároveň přiměl císaře k zrušení smlouvy s Francií. Ta odpověděla vpádem do Německa přes Rýn a zároveň podporou povstání, které vzplanulo proti Habsburkům v Horních Uhrách pod vedením mladého šlechtice Imricha Thökölyho. Proti Francouzům se v Nizozemí zformovalo vojsko Holanďanů a Španělů zdatně vedené Vilémem Oranžským, který dosáhl zároveň spojení s Anglií. Přestože Francie měla snad nejsilnější armádu v Evropě o síle 300 000 mužů, byla donucena k míru.

Za této situace hraběnka de Soissons se ve své nejskvělejší róbě v parádním kočáře rozjela za ministrem války Louvoisem. Chtěla

ho právě nyní, kdy bylo zapotřebí mít po ruce co největší počty vojáků, požádat, aby jejím synům Ludvíku Tomášovi a Filipovi svěřil každému pluk. Sedmnáctiletý Evžen, dosud zesláblý po přestálé nemoci, ji uprosil, aby i pro něj vyžádala u ministra přidělení pluku nebo alespoň kompanie. Ministr ji však vůbec nepřijal. Měl sloní paměť a uměl vracet rány.

Toho večera zasedla v paláci Soissons rozšířená rodinná rada včetně babičky i příbuzných, aby uvažili, co se dá podniknout. Vyrušil je nenadále příchod Olympiina švagra vévody de Bouillon. Jeho tvář prozrazovala rozrušení. Vyžádal si rozhovor s Olympií mezi čtyřma očima. Sdělil ji, že musí okamžitě opustit Francii, jinak jí hrozí zatčení a uvěznění v Bastile. V souvislosti s vyšetřováním travičské aféry markýzy de Brinvilliers, která připravila o život několik lidí, byla zatčena i kořenářka Katarina Deshayesová. Při výslechu udala jména řady význačných osobností, které používaly jejích služeb, mezi jinými maršála Luxembourga, ten byl již uvězněn, a také hraběnky de Soissons. Ta se jí prý svěřila, že potřebuje prostředek, který hodlá použít pro získání lásky jistě vysoce postavené osobnosti. Bylo jí prý jasné, že jde o samotného krále. Nešlo o jed, ale dávat králi do jídla cokoli nepatřičného je trestné. Navíc bylo zlovolníky vysloveno podezření, že otrávila svého manžela a některé další osoby z dvorského prostředí včetně znesvářené Henrietty Orleánské a chtěla jedem odstranit i madame de Montespan.

Olympii bylo jasné, že nemůže doufat ve spravedlivé a nestranné soudní vyšetřování. Její nepřátelé u dvora, markýza de Montespan a ministr Louvois, by se už postarali, aby byla odsouzena a umlčena navždy. De Bouillon naznačil, že možnost k útěku jí poskytne sám král, neboť si zajisté nepřeje, aby se při vyšetřování přetřásaly věci dotýkající se jeho nejintimnějšího soukromí.

Hraběnce Olympii se roztráslы ruce a do očí se jí draly slzy. Neztrácela však rozvahu. Bez váhání vydala příkazy služebnictvu přichystat zavazadla se šatstvem a prádlem a zařídít vše potřebné k odjezdu. Sama si do cestovních brašen v horečném spěchu uložila všechny své šperky, cennosti a hotové peníze, více než

399 000 livrů. Postupně se plačíc rozloučila s celou rodinou. Musí naléhavě odjet. Ať si nikdo nedělá o ni starosti. Podá jim o sobě co nejdříve zprávu. Vše se jistě brzy vysvětlí a ona se pak co nejdříve vrátí. Evženovi udělala křížek na čelo: „Sbohem, synáčku.“ Bála se o jeho zdraví, nabádala ho proto, ať je na sebe opatrný a ať pustí z hlavy svůj úmysl stát se vojákem.

Ještě před úsvitem plně naložený kočár, tažený čtyřmi páry koní vyrazil z brány paláce Soissons. Král sám se zřejmě postaral, aby hraběnka stihla opustit Francii dřív, než si pro ni přijde policejní stráž a než se pro ni uzavrou závory na hranicích. Když trubáci v pařížských ulicích dávali na vědomost její provinění a výzvu, že se má dostavit před soudní tribunál, byla již v bezpečí mimo jeho dosah. Louvoisova pomsta však dosáhla i za hranice. Rychlý kurýr v jeho službách předjel její kočár a s předstihem avizoval průjezd travičky a vražedkyně, která prchá před zákonem, a uplácel lidi ochotné šířit tuto zprávu, kde se dalo. Na několika místech ji proto v zájezdních hostincích odepřeli poskytnout nocleh, takže se i se svým služebnictvem musela spokojit nocováním na slámě či seně v kůlnách a stodolách. Někdy jí nezbylo než přespát noc v kočáře. Konšelstvo Antverp a Namuru jí přímo zakázalo vstup do města. V Bruselu, kde se nakonec ubytovala, se pod jejími okny srocoval pošťvaný dav beztréstně ji hanobící nejhrubšími urážkami. Trvalo několik dní, než se výtržníci stereotypem svých virválů unavili a nechali hraběnku na pokoji. V honosném hotelu jí kromě rodiny, kterou zanechala v paláci Soissons na starost tchyni, nic nechybělo. Navázala tu spiklenecké protifrancouzsky orientované kontakty se španělským guvernérem Alessandrem Farnesem. Doufala, že její odloučení nepotrvá dlouho.

Jejím dětem, které byla nucena ponechat v péči tchyně Marie Bourbonnské a švagrové Louisy Christiny, manželky markraběte Bádenského, se bez ní vedlo nesrovnatelně hůře. Lakotná babička desetkrát obracela v prstech každý peníz, než jej vydala na jejich nejzákladnější životní potřeby. Byla zatrpklá, mrzutá, nerudná. Na rozdíl od naprosté většiny babiček jí ve vztahu k vnoučatům

chyběla vlídnost, laskavé slovo, pohlazení, o srdečné štědrosti ani nemluvě. Sedmnáctiletý Evžen byl stejně jako jeho bratři nucen chodit v zalátaných punčochách a sešlapaných střevících, Jen když jim vládnoucí savojský vévoda poslal nějaký menší obnos na přilepšenou, mohli si dopřát bohatší stravu a koupit, nač by jim jinak nezbylo.

Ani za těchto okolností se princ Evžen nevzdával svého životního snu. Týral své chabé tělo úporným cvičením až do bolesti, spal na podlaze, aby si zvykl na strastné podmínky života v poli, v cvičných duelech s bratry či bratránkem princem Contim se zdokonaloval v šermu kordem i šavlí a dlouhé hodiny otužoval hýždě cváláním na koňském hřbetu. Vášnivě četl naučné knihy o vojenství. Jeho sebevědomí pozoruhodně vzrůstalo. Věděl, čeho chce dosáhnout, a uměl to neústupně chtít.

Sotva dosáhl věku dvaceti let, rozhodl se již důsledně a naplno jednat podle své vůle. Odložil nenáviděný hábit abbého a začal se oblékat jako každý jiný mladý muž své doby a svého stavu: kabátec do zvonu, poctivce sepjaté knoflíky pod kolena, bílé punčochy, černé polobotky s kovovými přezkami, kord. Všechno ovšem obnošené, prosté, bez ozdob. Tak vstoupil do komnaty své nelaskavé babičky, aby jí se vši rozhodností oznámil, že nemíní vstoupit do duchovenského stavu. Požádá krále, aby mu svěřil pluk. Odvolával se přitom na svého bratra Filipa, který byl původně stejně jako on předurčen k církevní kariéře a přesto mu bylo dovoleno odejít již ve čtrnácti letech na vojenskou akademii a nastoupit vojenskou dráhu. Nic jiného si nepřaje ani on, neboť... Stará paní jej nenechala domluvit. Zlostně ho okřikla: Co si myslí, jaké bláznovství si to vzal do hlavy! Vojákem! S takovouhle postavičkou! Král by musel být slepý na obě oči, aby ho přijal!

Tohle se Evžena dotklo. Bude tím, čím si usmyslel být. Více než na postavě záleží na odvaze a schopnostech. Bude vojákem stůj co stůj! Nikdo ho od jeho úmyslu neodvrátí. Nikdo!

Stařeně se zlostí zkrivila vrásčitá, napudrovaná tvář. „Máš svou hlavu? Zarputile trváš na svém? Odmítáš se podřídít, nevzděční-

ku? V tom případě se mi klid' z domu! A nevracej se, dokud nezměníš rozhodnutí!"

V černých očích Evženovi zlobně blýsklo. Beze slova, se zaťatými zuby se otočil a vzdorovitě odešel z komnaty. Od té staré krůty, která je jeho babičkou, si nedá poroučet! Odejde, tak jako odešel bratr, a bude žít po svém!

Sbalit si své věci mu netrvalo dlouho. Snadno se mu vešly do cestovní brašny. Na dlouhé, smolně černé vlasy si narazil třírohý klobouk se zašlou zlatou lemovkou a s trochou peněz v kapse, na boku kord a v ruce brašnu, opustil rodný palác.

Evženův nejstarší bratr Ludvík Tomáš, dědic titulu hrabě de Soissons, s nímž se zprvu počítalo, že bude vládnout v Savojsku, se zamiloval do nemanželské dcery vrchního stájmistra prince Condé, krásné, leč zcela neurozené a zároveň nebohaté slečny Beauvais-Cropté. Když oznámil babičce, že se s ní hodlá oženit, byl stejně jako Evžen vypovězen z domu. Král však jeho sňatek schválil, a dokonce se uvolil vyplácet mu slušnou rentu. Chtěl si ho zavázat, neboť se všeobecně předpokládalo, že Ludvík Tomáš nahradí svého bezdětného strýce na savojském vévodském trůně. Ludvíkovu novomanželku král poctil přijetím ke dvoru. Její krása v něm probudila choutku učinit ji svou milenkou. Ona ho však rázně odmítla. Něco takového se králi Slunce, prvnímu po Bohu, ještě nestalo. Snížením renty se ji pokusil donutit k povolnosti, avšak mladá hraběnka de Soissons dávala přednost ctnosti před blahobytem. Když se pak král dozvěděl, že savojský vévoda Viktor Amadeus se oženil s princeznou z Modeny, takže Ludvík Tomáš ztratil vyhlídky na převzetí vlády, zastavil mu vyplácení renty, neboť pro něj ztratilo smysl, aby si ho zavazoval.

Ludvík Tomáš se nicméně i se svou mladou chotí odebral do Savojska, kde nastoupil úřad místodržícího jedné z provincií. Ani se v něm neohráł a již se v Turínu dostal do ostrého sporu s jakýmsi chráněncem paní vévodkyně. Dopustil se jeho urážky a vévoda jej nutil, aby se mu omluvil. To Ludvíka Tomáše roztrpčilo natolik, že odešel ze Savojska a vstoupil do benátských služeb.

Jeho o tři roky mladší bratr Ludvík Julius, když pochopil, že by se jako syn hraběnky de Soissons, která je v nemilosti úřadů, marně ucházel o kariéru ve francouzském vojsku, napsal bratranci markraběti Ludvíku Bádenskému, vojevůdci v císařských službách, zda by se nemohl ucházet o místo velitele v císařském vojsku. Aniž vyčkal odpovědi, rozjel se rovnou do Vídně a požádal císaře Leopolda, aby mu svěřil velení nad některým z pluků. Přijel ve vhodnou chvíli. Rakouský monarcha právě prožíval těžké chvíle. Thökölyho povstalečtí kuruci v Horních Uhrách, podporovaní penězi, které jim tajně posílal francouzský král Ludvík XIV. prostřednictvím svého spojence polského krále Jana Sobieského, po zahájení své rebelie proti habsburskému útlaku v roce 1678 celkem rychle ovládli slovenská báňská města a zmocnili se postupně celého středního Slovenska. Neklid se odtud šířil i na Moravu a do Čech, kde v roce 1680 propuklo velké nevolnické povstání, které si vyžádalo zásah vojska a bylo potlačeno jen s námahou. Vídeňská vláda se na sněmu v Šoproni pokusila s uherskou šlechtou usmlouvat mír, ale povstalci se cítili na koni, neboť jim kynula i pomoc ze strany Turků, kteří se skrytě domlouvali s Francouzi, že by mohli vzít habsburskou říši do kleští s oboplným ziskem.

V době příjezdu Ludvíka Julia Savojského do Vídně se tu formovaly nové pluky. Pět pěších, dva dragounské a tři pluky Chorvatů. Jeden z dragounských pluků připadl vévodovi Croyovi, druhý byl na přímlovu markraběte Ludvíka Bádenského přislíben princí Ludvíku Juliovi. Než se vyřídily všechny úřední formality, které v Rakousku vždycky byly složité a zdlouhavé, odjel Ludvík Julius

s bratrancem Ludvíkem Bádenským do Horních Uher a zapojil se do bojů proti povstalcům. Prokázal odvahu a vynikající velitelské schopnosti. Koncem prosince roku 1682 obdržel dekret císařského plukovníka a slíbený pluk dragounů. Několikaměsíční zimní přestávky v bojích využil k cestě do Bruselu za matkou. Navštívil i strýce vévodu Savojského v Turínu. Na jaře následujícího roku 1683 se už nedočkavě vracel do Vídně, aby se ujal velení. Potkala ho však nehoda. Kočár, v němž cestoval, se převrhl a plukovník Ludvík Julius Savojský utrpěl těžké zranění nohy, které mu

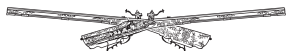
na několik příštích měsíců znemožňovalo odtáhnout s přiděleným plukem do Uher. Teprve v polovině června byl opět dokonale zdrav a po audienci u císaře a císařovny v Hofburgu a po vroucím rozloučení se svou věrnou chotí se vydal se svými dragouny na pochod.

Jeho bratr Evžen zatím v Paříži uboze živořil v pronajatém pokojíku. Na svou příležitost však nečekal se založenýma rukama. Spolu s bratrancem princem de Conti, s nímž se velice sblížil, využíval přemíry volného času k zdokonalování svého jezdeckého i šermířského umění. Cvičil se i ve střelbě. Chtěl dokonale ovládat všechno, co patřilo k jeho vyvolenému řemeslu.

Splní mu Bůh jeho toužebné přání navzdory jeho nechuti ke kněžskému stavu a službě boží? Záhy uvidíme.

BITVA U VÍDNĚ

Píše se rok 1683. Turci se dohodli s Imrichem Thökölym, kterého loni v září budínský paša prohlásil za uherského krále, na společném tažení proti Habsburkům. Sultán vypověděl císaři válku. Nešetřil výhrůžkami. „My z Boží milosti Molla Mohamed, přeslavný a všemocný vladař... slibujeme svým neporušitelným slovem, že vneseme válku do vašich nepatrných zemí, císaři římský a králi polský, a přivedeme s sebou třináct králů s třinácti tisíckrát tisíci pěšáky a jezdci a vaši nepatrnou zemi rozneseme na kopytech svých koní a navštívíme ji ohněm a mečem. I vydáváme ti rozkaz, abys na nás čekal ve svém hlavním městě Vídni a měl hlavu připravenou k setnutí...“

Zatímco Thököly, odvádějící Turkům každoroční daň ve výši 40 tisíc zlatých, s vojskem slovenských kuruců postupoval na Prešpurk a přepadovými oddíly plenil Moravu a Slezsko, nevidaně mohutné turecké vojsko v síle 400 000 mužů, vedené velkovezírem Kara Mustafou, táhlo na Vídeň, z níž hodlali Turci učinit hlavní město západního sultanátu. Král Ludvík XIV., i když se tvářil jako ochránce křesťanstva, si spokojeně mnul ruce. Tiché spojenectví s Velkou Portou se mu vyplácí. Turci dobudou Vídeň a říše se zhroutí. V ten okamžik se dají na pochod jeho pluky čekající na Rýně. Ani za kardinála Richelieua ani za Mazarina nedosáhla moc a sláva Francie takových výšin, jakých dosáhne nyní pod jeho vládou.

Princ Evžen pozorně sleduje stupňující se přípravy k válce. Verbíři lákají mladé muže do armády. Slibují slušivé ošacení, hojnost chleba, masa, vína, tučný žold, poznání cizích zemí a veselý, dobrodružný a bezstarostný život. Ulicemi Paříže pochodují dlouhé kolony vojsk v plné zbroji. Každou chvíli se někde koná slavnost-

ní defilé za vrískotu trubek a píšťal a dunění bubnů. Princ nezná královy tajné úmysly zmocnit se západní části římské říše a Turkům nechat východní. Domnívá se, že královské vojsko se připravuje k obraně křesťanského světa před vpádem mohamedánských hord. Teď nastala pro něj ta pravá chvíle. Francie potřebuje vojáky. Evžen nechce již déle bez užitku utrácet čas. Napíše dopis králi. Požádá ho co nejzdvořileji, aby ho přijal do svého slavného vojska a svěřil mu post velitele pluku. Ujistí ho svou bezvýhradnou oddaností i schopnostmi. Král ho nemůže nevyslyšet.

Avšak Ludvík XIV. je král, který může všechno. I ponechat dopis prince Savojského bez odpovědi. Tři týdny uběhly a Evžen nahlíží, že se listu od krále zřejmě už nedočká. Hovořil o tom s bratrancem Contim. Oba jsou stejně staří a dobře si rozumějí. Svěřil mu své rozhodnutí. Půjde za králem. Neponechá svou budoucnost náhodám. Král mu musí dát nějaký pluk. On, princ Savojský, mu dokáže, že umí velet přinejmenším tak jako kterýkoli jiný plukovník.

Princ Conti, který se nedávno oženil s nemanželskou dcerou bývalé královy milenky hraběnky La Valliere, takže je v podstatě královým neoficiálním zetěm, Evženovi jako důvěrný přítel jeho rozhodnutí rozmlouval, ale Evžen si nedal říci. Je tvrdohlavý jako mezek. Zeptá se krále a hotovo! Conti mu tedy alespoň slíbil, že půjde s ním a zkusí se přimluvit. Záleží na tom, jak se král vyspí.

Malý, hubený a nehezký princ Evžen Savojský ve vypůjčeném obleku a urostlý, pohledný a elegantní princ Louis Armand Conti přešlapují pod schodištěm královského zámku ve Versailles v houfu čekajících prosebníků. Dvorní dámy si šuškájí: Vidíte toho škaredého vyzáblého mrňouse? To je přece syn té travičky Manciniové. Že má tu drzost se tady objevit! Vypadá jako strašidlo. Jeho otec byl krásný muž. Jestli byl jeho otcem, za to by asi sotva někdo dal ruku do ohně.

Pod schodištěm to zašumělo. V doprovodu dvorních hodnostářů se objevil král. Vyšňořený, zářící spokojeností. Zvolna sestupoval po mramorových schodech pokrytých rudým kobercem. Evžen mu kurážně vykročil vstříc, dřív než ho Conti stačil

zadržet. Král se zatvářil nepřívětivě. Chtěl pokračovat v chůzi, nepřál si být nikým osloven, ale princ Savojský mu vstoupil do cesty. S obřadnou úklonou požádal Veličenstvo nejzdvořilejšími slovy o laskavé prominutí, že se osměluje ve vší pokoře obrátit se na Jeho Veličenstvo s dotazem, jaká je naděje na kladné vyřízení jeho písemné žádosti o přijetí do armády Jeho Veličenstva. Král zaostřil pohled na troufalého tazatele. „Ach, princ Savojský,“ pronesl znechuceně a očividně nerad se zastavil. „Vaši žádost posoudíme, netřeba nás upomínat. Pro vás by však, zdá se, byla vhodnějším oděvem kněžská klerika než vojenský kabát. Nemyslíte, že byste svému králi platněji posloužil modlitbami než jako velící důstojník v boji?“ Evžen v králových očích vyčetl chladnou lhostejnost, nezám, pohrdání a výsměch. Pocit urážky mu vehnal krev do ztuhlých tváří. Bratranec Conti se pokusil o přímluvu: „Princ Carignan, Vaše Veličenstvo, nechce být knězem, z duše si přeje sloužit ve Vašem vojsku, sire. Mohu dosvědčit, že je dokonale vycvičen v jízdě na koni i v šermu a získal rozsáhlé vojenské vědomosti, takže by mohl...“ Contimu se slova zadrhla v ústech, když viděl, jak králi pohoršeně zbrunátněla tvář. „Můžete mě podrobit zkoušce, sire,“ vpadl do pauzy princ Evžen. „Svěřte mi velení pluku, učiním vše, abych vás nezklamal.“ Princ Conti nesměle dodal: „Mohl by pro začátek velení i kompanii.“

Král posupně ohrnul ret a beze slova vykročil s pohledem zaměřeným přes hlavy obou mladých šlechticů kamsi dál dopředu. Conti zatahal bratrance za kabát, aby už proboha mlčel. Evžen stál jako opařený. O duši se mu rvala lítost, zklamání, pocit ponížení a vzpurná zlost. Hleděl za králem, který se po několika krocích zastavil a komusi milostivě popřávil sluchu. Tenhle navoněný nadutec je králem Francie! Koutkem oka v mohutném vzkypění zlosti princ zachytil škodolibé úsměšky v přihlížejícím davu. Ta dvorská havěť! Darmojedové! Patolízalové! Plaziví červi bez páteře!

„Co tě to prosím tebe, u všech všudy, napadlo, takhle oslovit krále?“ pokáral ho při odchodu Conti. „Taková drzost! Král teď bude našťvaný i na mě.“

„Tak utíkej za ním,“ utrhl se na něj Evžen, „a lízej mu střevíce, on ti odpustí, že ses mě zastal!“

Dlouho kráčeli vedle sebe zámeckými chodbami beze slova. Evženovi se mohla rozskočit hlava, jak se v ní praly rozlícené myšlenky. Má snad pravdu markýz Villars, který mu při setkání ve vstupní dvoraně řekl, ukázav prstem na skupinku kněží: „Těch se držte, přáteli. To vám radím po svých vlastních mnohaletých zkušenostech s armádou. Vůně kadidla slibuje mnohem dříve mnohem větší prospěch než pach střelného prachu, to mi věřte.“

„Ne!“ vyrazil ze sebe náhle vzpurně Evžen v běsnivém přemítání. „Nebudu knězem! Nebudu fláterníkem! A s králem jsem skoncoval! Myslí si, že je Bůh, ale chybí mu božská moudrost a velkomyslnost!“

„Mlč, proboha!“ zděsil se Conti. „Víš, že tu stěny mají uši! Já samozřejmě stojím na tvé straně. Ale dej si pozor na jazyk! Nepodněcuj králův hněv! Dovede být strašný.“

Princ Evžen obdržel od bratra zprávu, že získal uplatnění v rakouské císařské armádě, v níž slouží jako velitel dragounského pluku. Napadlo ho, že by mohl zkusit štěstí v Rakousku i on. Bratranec markrabě Ludvík Bádenský, který patří k císařovým předním generálům, by jistě neváhal se za něj přimluvit. Stále si však ponechával v duši špetku naděje, že král Ludvík třeba ještě změní svůj postoj k němu a poskytne mu nakonec přece jenom příležitost, aby mohl jako voják sloužit Francii, kterou pokládal za svou vlast, i když mu v žilách z poloviny kolovala i matčina italská krev. Stvořitel ho sice nevybavil mohutnou hrudí, ale dal mu velké srdce a chytrou hlavu. To platí víc než býčí šíje. Jak dlouho ho bůh nechá čekat, než bude moci o tom přesvědčit Francii, když Francie je Ludvík XIV., ten ješitný náfuka, který bezdůvodně zanevřel na matku, aniž se postaral o její očistění ze zlovolných pomluv, a kvůli matce zanevřel zřejmě i na něj.

Jak míjejí dny, Evžen ztrácí chuť se ponížovat čekáním na zámit uvážlivé velkomyslnosti, jíž se královi zjevně nedostává. Je-li Ludvíkova Francie zemí, kde se musí žít na kolenou, začíná Evžen

podléhat pochybnostem, jestli ji bude moci pokládat za svou vlast. Čím dál úporněji se v jeho úvahách prosazovala otázka: Co kdybych odešel za bratrem do Rakous?

Nechybělo už věru mnoho k tomuto rozhodnutí, zvlášť když se habsburský dům stával obranným štítem křesťanského světa před hrozbou nadvlády pŕlměsíce. Třebaže zprávy o dění v Uhrách přicházely do Paříže s opožděním a v zkreslující neúplnosti, vzbuzovaly obavy, že nebezpečí z východu je hrozné. Čtyři sta tisíc Turků poslušných rozkazů velkovézira Kara Mustafy táhlo nezadržitelně uherskou zemí. Dobývali pevnosti i města. Generalissimus císařských vojsk vévoda Karel Lotrinský jim odvážně vyrazil vstříc až k řece Rábě, dokonce oblehl Turky ovládanou pevnost Nové Zámky, avšak turecká přesila byla tak obrovská, že musel zanechat obléhání a v krvavých bojích na zdrženou couvat zpátky k Vídni. Plukovník Ludvík Julius princ Savojský, podřízený markraběti Ludvíku Bádenskému, byl se svým plukem začleněn do zadního voje, který kryl všeobecný ústup před divokými útoky tatarských úderných formací, tvořících jízdní předvoj tureckých voů.

Je 7. července 1683, parný letní den. Z akátového lesa u osady Petronel před Vídni se s pronikavým pokřikem vyřítili tatarští jezdci. Snědí, šikmoocí, s širokými obličejí, v špičatých kožešinových čapkách a řemeny přepásaných chalátech. Zběsile se vrhají na dlouhou kolonu trénu. V mračnech prachu krouží na svých hbitých malých koních kolem těžkých plachtových vozů, zasypávají je šípy a dlouhými píkami a křivými šavlemi dorážejí na vozatajce bránící se chaotickou střelbou. Mezi císařskými vojáky se ve strachu z tatarských hrdlořezů šíří panika. Mnozí již zahazují pušky a bezhlavě prchají. Dragounský pluk Ludvíka Julia Savojského v čele s plukovníkem se jim žene na pomoc. Z boku však na něj udeřil hustý houf Tatarů. Salva šípů sráží jezdce ze sedel, zranění koně se vzpínají, vyděšeně řičí, shazují dragouny. Propuká zmatek. Někteří z jezdců již sami obracejí koně a ostruhami je pobízejí k zpětnému trysku. Plukovník s obnaženým kordem v ruce stojí ve třmenech a křičí, až mu nabíhají žíly na krku: „Kam utíkáte! Stůjte! Stůjte!“ Mocným švihnutím ruky sráží ze sedla Tatara,

který se přihnal na dosah jeho ostré čepele. Vtom zblízka vystřelený šíp protal jeho koni krční tepnu. Zvířeti se naráz podlomily nohy, jezdec už nestačil seskočit. Bezvládný koňský trup jej přirazil k zemi. Hruška sedla mu roztrhla břicho a zaryl se hluboko do útrob.

Několik dragounů v chumlu jezdecké bitky seskočilo z koní a vyprostili těžce zraněného velitele, který ztratil vědomí. Spěšně ho dopravili až do Vídně, aniž se probral k vědomí. Šestého dne svému zranění podlehl.

Savojský vyslanec ve Vídni okamžitě poslal po jízdním poslu zprávu vévodovi do Turína. Její opis odeslal i princovi Evženovi do Paříže. List mu došel 23. července 1683. Evžen jej přečetl s hlubokým pohnutím. Měl o tři roky staršího bratra Ludvíka Julia rád. Jeho smrt ho pohnula k rozhodnutí nastoupit na jeho místo. Odjede co nejrychleji do Vídně a požádá císaře, aby mu dovolil převzít bratrův pluk. Dvorní rada markraběte Bádenského Knors, který dlel náhodou v Paříži, ho ujistil, že císař mu zcela jistě vyhoví. S určitostí může očekávat i účinnou podporu pana markraběte i jeho syna, princova bratrance. Evžen už neměl v Paříži stání. Odjel by okamžitě, ale musel si nejprve opatřit výbavu, šatstvo, prádlo, důkladné jezdecké boty, pistoli a pádný kord. Kde na to všechno vzít? Naštěstí je tu princ Conti, bratranec a přítel. Ten ho nenechá na holičkách.

Nemýlil se v očekávání. Conti mu poskytl potřebné peníze. Nemenom to. Rozhodl se odjet do Vídně s ním a dobýt si rovněž vavříny na poli cti a slávy jako obránce křesťanstva. Své mladé choti v něžném objetí vysvětlil, že princ z rodu Conti se nemůže ukrýt pod ženinou sukní, když jde o bytí a nebytí celé křesťanské Evropy. S pláčem nakonec souhlasila, aby tedy jel.

Ještě před uzavřením bran oba dvacetiletí princové na koních obtížených brašnami, s vlajícími plášti a širokými klobouky vtisknutými do čela opustili Paříž a cválali cestou k východní hranici. Když se o tom nazítří ráno při oblékání od svého komorníka dozvěděl král, vzplanul zlostí jako vích. Malý abé, ten zatracený zakrslík, ať si táhne k čertu, ale princ Conti! Jak se mohl odvážit

odjet bez jeho souhlasu? Samozřejmě že by mu ho nedal! Princ z nejpřednějšího rodu, manžel jeho legitimně uznané nemanželské dcery a majitel jednoho z královských pluků přece nemůže, nesmí sloužit habsburskému císaři, s kterým on, Ludvík XIV., každou chvíli vede válku.

Osm kurýrů různými cestami vyrazilo z pařížských bran, aby dostihli vznešené uprchlíky a tlumočili jim králův příkaz k návratu. Žádný z pronásledovatelů však neměl tak rychlého koně, aby vyrovnal jejich mnohahodinový náskok. I králův rozkaz uzavřít hraniční závory dorazil na hranice pozdě. Až v Bruselu, kde se Evžen s Louistem Armandem zastavili ke krátkému odpočinku v sídle Evženovy matky Olympie, se konečně jeden z kurýrů na ně doptal. Vyřídil suše králův vzkaz: Vráti-li se oba princové zpět, král jim odpustí a mohou počítat s jeho přízní, jinak jim bude cesta do Francie provždy uzavřena. Sama hraběnka Olympie je přemlouvala k návratu. Obávala se o syna, že jeho slabá tělesná konstrukce nevydrží zátěž války. Když uposlechne královy výzvy, stane se přinejmenším velitelem kompanie.

Evžen však na krále nesmiřitelně zanevřel. Jeho někdejší idol ztratil svatozář. Louisovi řekl: „Ty se vrať, jestli chceš. Doma tě koneckonců čeká tvá žena. Ale já jedu dál.“ Conti ho však nechtěl opustit. Oba shodně odmítli splnit královu výzvu a vyhoupli se znovu do sedel, aby pokračovali v cestě do Vídně.

Po několika dnech vyčerpávajícího natrásání na koňských hřbetech dorazili do Frankfurtu nad Mohanem. Seděli právě v zájezdním hostinci u oběda, když k jejich stolu přistoupil muž v zaprášených jezdeckých škorních. Conti v něm poznal královu tajemníka Ragliese. Překvapeně se zvedl od stolu. Raglies mu s dvornou úklonou podal dopis s královou pečeti. „Buďte tak laskav, Výsosti, a přečtěte si to. Mám si počkat na Vaši odpověď.“ Conti rozlomil pečeť a chvatně očima přebíhal řádky. Pak svěsil ruku s dopisem a vrhl sklíčený pohled na Evžena, který tázavě zvedl hlavu od jídla. „Musím se vrátit. Král mi dává nůž na krk.“

„Jednej, jak musíš. Já jsem žádný dopis nedostal. Své rozhodnutí neměním.“ Conti chápavě přikývl. S provinilou ochotou dal

bratrance všechny peníze, které měl u sebe, celkem přes tisíc guldenů, a z prstu si stáhl ještě drahocenný briliantový prsten. „Vezmi si ho. Možná se ti hodí.“ Evžen mu dojatě děkoval. Rozloučili se vřelým objetím.

Princ Evžen se poté sám vydal na cestu, jejímž nejbližším cílem bylo Řezno. Tam se dozvěděl zlé zprávy. Císařská armáda pod vrchním velením vévody Karla Lotrinského ponechala část sil k obraně Vídně, poskytla městu i část svých zásob munice a potravin i nějaké vojáky k posílení obrany hradeb, ale s většinou pluků však vévoda ustoupil dál k moravskému pomezí. Turci sice polovinu své armády roztrousili jako posádky po dobytých městech a pevnostech, ale v síle nejméně dvou set tisíc mužů přitáhli k Vídni a sevřeli město v obklíčení. Jejich děla od rána do noci buší do chatrných hradeb a boří město. Turečtí minéři se podkopávají pod bašty a vyhazují je do povětří. Obránci jen s největším vypětím sil a s těžkými ztrátami je vytlačují z průlomů ve zdech a trhliny narychlo ucpávají palisádami. Město strádá hladem a nemocemi. Zvláště nebezpečně se rozmáhá úplavice. Turecké jízdní hlídky bezuzdně řádí v širokém okolí, drancují a vypalují vesnice i osamělé kláštery a Bůh s tím, kdo jim padne živý do rukou. Situace je zlá. Zhroucení obrany Vídně hrozí každým okamžikem. Padne-li Vídeň, otevře se jim cesta na Moravu a do Čech a nikdo už je nezastaví.

Savojský hrabě Tarini, diplomatický agent vévody Savojského, s nímž se Evžen setkal v Řezně, potvrdil, že poplašné zprávy nepřehánějí. Spěchal do Savojska vévodu informovat. Je zle. Vídeň se vskutku asi dlouho neudrží. Nepomůže-li Francie, bude Evropa ztracena. V hlavním městě vévodství Turíně, kam nebylo z Řezna daleko, hrabě zároveň vévodovi v obsáhlém souhrnu svých sdělení podal zprávu i o princovi Evženovi. Takřka obratem, za pouhých několik dní, které potřebuje rychle cválající jezdec k cestě z Turína do Řezna, 20. srpna 1683, přirůčil se do města savojský šlechtic, vévodův osobní posel. Přivázel princovi Evženovi objemný váček s penězi a dopis, v němž ho vévoda jako svého příbuzného ujistil, že může za všech okolností počítat s jeho pomocí. Záro-

veň dorazil do Řezna i posel od matky z Bruselu. Ten mu odevzdal doporučující dopisy pro markraběte Ludvíka Bádenského i císaře a také dopis pro španělského vyslance v Rakousku markýze Borgomainera. Zásilku matka doprovodila několika vřelými osobními řádky vyjadřujícími naději, že doporučující listy usnadní jejímu drahému synovi cestu, kterou si zvolil. Odrazovala ho však od úmyslu zúčastnit se bojů, což sice vyhovuje jeho šlechtickému sebevědomí a srdnatosti, nikoli však jeho tělesné slabosti a věku pouhopouhých dvaceti let. Evžen se při čtení shovívavě usmíval. Matka na něj nikdy neměla moc času. Svěřovala ho chůvě, vychovatelům, sluhům, služkám a domácím učitelům, ale je to matka, která k němu upřímně lne vroucí mateřskou láskou. Strachuje se však o něj zbytečně.

Dostal i dopis od babičky, která si konečně uvědomovala svou pokrevní příbuznost s ním, a také od tety hraběnky Bádenské, jež se po nevysvětlitelném odloučení od svého manžela a Evženova milého strýce markraběte Bádenského nastěhovala k matce do paláce Soissons. Obě ženy shodně schvalovaly jeho rozhodnutí a přály mu plný zdar. Od babičky to nečekal.

Několik dní před koncem srpna přijel princ Evžen v doprovodu hraběte Tariniho a savojského šlechtice, který se mu stejně jako Tarini dal plně k dispozici, do starého biskupského města Pasova, kam se uchýlil císař Leopold i se svým dvorem. Spolu s císařem opustili ohroženou Vídeň i šlechtici, preláti a zámožní měšťané se svými manželkami, penězi, šperky, šatstvem, cennými obrazy, stříbrným a zlatým nádobím a se vším, co stačili ze svého majetku naložit na vozy a do kočárů. Město bylo přeplněno uprchlíky. Ulice vřely neklidem a zmatkem. Všude stály nebo popojížděly kočáry, povozy, káry, vozíky, kolem se rojili podráždění, vystrašení, nervózní lidé všech stavů. Zněl hlasitý hovor, říčení koní, křik, hrkot kol, hádky... Na náměstí tábořili vojáci. Davem se protlačovaly ozbrojené hlídky, lokty i pažbami si razily cestu. Každou chvíli přijížděli kurýři se zprávami z Vídně. Poplašné zvěsti letěly od úst k ústům. Turci řezou lidem hlavy, zajatce narážejí na špičaté kůly, zaživa lidem stahují kůži z těla, hrůza hrůzoucí!

Princi Evženovi se podařilo přes několikero stráží proniknout do arcibiskupského paláce, který se stal prozatímním sídlem císaře a dvora. S přispěním svého strýce markraběte Bádenského se domohl audience u císaře Leopolda. Markrabě svého synovce císaři sedícímu v křesle představil a vychvaloval jeho přednosti. Zmínil se, že Evženův bratr jako plukovník hrdinně bojoval a nedávno padl ve službách Jeho Veličenstva. Princ Evžen přichází s pokornou žádostí, aby jej směl nahradit.

Evžen, zatím jen lámaně vládnoucí němčinou, podal císaři svou písemnou žádost. Císař ji letmo přebíhá očima. Je v ní plno gramatických chyb, ale smysl je jasný. Princ Evžen Savojský chtěl původně sloužit své francouzské vlasti, ale jeho služby byly pro královo zanevření na Evženovu nešťastnou matku odmítnuty. Obrací se proto s nabídkou služby na Jeho Císařský Majestát, jestli chce věnovat všechny své síly a vojenské schopnosti a být se věrně a neohroženě do poslední kapky krve za blaho habsburského domu.

Zatímco císař Leopold si potichu čte žádost, princ Evžen si jej zvědavě prohlíží. Je nepřijemně zklamán. Vidí před sebou ochablou, vychudlou, jakoby pokroucenou postavu, protáhlý obličej, vpadlé tváře a nápadně předsunutý, odulý spodní ret... Tohle že je vladař veliké říše?

S tímhle neduživým, škaredým zjevem má Evžen spojit svou budoucnost?

Císař dočetl žádost a zvedl pohled na jejího pisatele. Ani on nebyl jeho vzezřením nikterak nadšen. Klouzal po něm svými velkýma pronikavými očima a s nelibostí zjišťoval, že na žadateli není nic vpravdě vojáckého. Nevysoký, nevzhledný mladíček, útlá ramínka, můj Bože, uzvedne vůbec šavli ten hoch? Chce, abych mu dal pluk. Císař otočil hlavu k ministru Harrachovi, svému oblíbenci, který stál vedle křesla, připraven k úsluhám. Císař se ho otázel, zda má nějaký volný pluk.

„Zatím nikoli, Vaše Veličenstvo.“

„A co ten pluk po padlém bratrovi prince Savojského?“ otázel se císař.

„Tomu teď již velí plukovník Donath Heisler von Heitersheim, Vaše Veličenstvo, zkušený důstojník...“

„Pak se ovšem nedá nic dělat,“ pronesl císař jakoby s úlevou a přemístil pohled na prince Evžena. „Vážíme si vaší nabídky, ale musíte se obrnit trpělivostí. Zatím pro vás bohužel nemáme uplatnění. Budete muset nějakou dobu čekat, až se pro vás uvolní místo, můj milý.“

Slyšení skončilo. Ministr Harrach dal princovi Savojskému najevo, že císař prozatím pokládá záležitost za vyřízenou a nemá čas se jí dále zabývat. Ani strýc Evženovi v dané chvíli nemohl pomoci jinak než radou, aby se připojil k dobrovolníkům, kteří přibývali do Pasova a jsou šmahem jako volontéři přidělováni ke sboru bavorského kurfiřta Maxe Emanuela. Jinak by musel v nečinnosti vyčkávat u císařova dvora. To se Evženovi nechtělo. Byl odhodlán chopit se první sebemenší příležitosti, aby dokázal své schopnosti bojovat a velet. Viděl svému strýci na očích, že ani on v jeho úspěšné uplatnění příliš nevěří. Tím tvrdší se odhodlal ukázat všem, kdo o něm pochybují, celou hloubku a rozsah svých schopností.

Narazil však vzápětí na nenadálou překážku. Na rozdíl od řady jiných volentérů zvučných jmen, jako byl princ Anhaltský, princ Eisenašský, Hohenzollernský, Hessenský, dva princové Hannoverští, dva Falcko-Neuburští, dva Sasko-Altenburští a několik dalších knížat a hrabat, kteří všichni dychtili po uplatnění, princ Savojský chřádl na kapesní úbytě. Neměl dost peněz na předepsanou výbavu: dva sluhy, čtyři koně a světlemodrou uniformu s kloboukem zdobeným pštrosím peřím. Naštěstí se ho ujal bratranec Ludvík Bádenský, který právě se svými pluky odjížděl z Pasova do shromaždiště císařských vojsk u města Tullnu severovýchodně od Vídně. Nabídl mu, ať jede s ním, že ho jednoduše vezme k sobě i v jeho obyčejném hnědém kabátě a širokém klobouku bez pštrošího peří. Princ Evžen samozřejmě s povděkem souhlasil.

Na loukách kolem Tullnu tábořily ve stanech tisíce vojáků. Bavorský kurfiřt Max Emanuel se dostavil na sraz s devíti tisíci vo-

jáky, saský kurfiřt Johan Georg přitáhl s desetitisícovým sborem. Přibylly oddíly z Hannoverska, Švábska a Württemberska. Dorazily i zmíněné pluky Ludvíka Bádenského. Pomoc císaři odepřel jen braniborský kurfiřt Friedrich Vilhelm. Ten byl momentálně s císařem na kordy, ježto si vykoupil od francouzského krále třicetileté příměří uznáním francouzského práva na Štrasburk, který si Ludvík před lety násilím přisvojil. Skvělého úspěchu naopak císař Leopold dosáhl tím, že získal podporu polského krále Jana Sobieského. Ten byl sice spojencem Ludvíka XIV., ale slíbil přispět císaři v boji proti Turkům čtyřicetitisícovým vojskem. Na shromaždiště přivedl sice jen o něco více než polovinu slíbeného počtu vojáků, ale i tak to byla vydatná pomoc. Dal si ji ovšem dobře zaplatit. Mimo to se snažil přimět císaře, aby provdal za jeho syna svou nejstarší dceru. Ani pomoc říšských knížat nebyla nijak laciná. Císař musel nejenom vyklopit hezkých pár tisíc zlatých, ale zároveň musel penězi vyvážit ztrátu každého jednotlivého vojáka i každé zbraně v průběhu celého tažení.

Po spojení pomocných kontingentů s hlavními silami vévody Karla Lotrinského dosáhla síla vojska určeného k osvobození obležené Vídně zhruba 70 000 mužů. Byl už nejvyšší čas dát se na pochod. Necelých čtrnáct tisíc obránců čelilo tureckým útokům a dělostřeleckému bombardování z posledních sil. Od 15. července, kdy Turci rozmístili kolem města nesčetné baterie obléhacích děl všech možných kalibrů, utichalo jejich každodenní burácení jen za silných dešťů. Většina domů ve městě byla již více či méně poškozena dopady dělových koulí. Svatoštěpánský dóm utrpěl více než padesát pustošivých zásahů. Na ulicích se vršily odpadky, povalovaly se tu trosky zdiva i zdechliny zvířat. Povážlivě se ztenčovaly zásoby jídla, ale i olova na ručnicové střely, dělových koulí i střelného prachu. Vyčerpaní obránci odrazili doposud triapadesát útoků a sami podnikli šestatřicet výpadů a protiztečí. Posel, který se na rozkaz vojenského velitele Vídně podmaršálka Ernsta Rüdigerera hraběte ze Starhembergu s nasezením života propířil v noci tureckým táborem, dorazil k císařskému vojsku a doručil vévodovi Lotrinskému úpěnlivou žádost

obránců Vídně o pomoc. „Pospěšte si,“ stálo v ní, „už nezbývá čas!“

Desátého září se osvobozenecké vojsko dalo konečně do pohybu. Plán, jak jej markrabě Bádenský vysvětlil princovi Evženovi, byl velice jednoduchý. Osvobozenecké vojsko postoupí na vrcholy výšin, které na severní straně obklopují Vídeň, a odtud zahájí útok do údolí, v němž je rozložen turecký tábor. Pěchota a dělostřelectvo budou poté postupovat proti nepříteli v několika sledech. Za nimi se bude držet jezdeckto, připravené v každém okamžiku vyrazit vpřed k překvapivému úderu na nepřítel a opět se stáhnout za postupující linie pěchoty.

Prapory a pluky všech vojenských branží táhnou rovinatou krajinou v nejednotné výstroji i s rozličnou výzbrojí. Zvláště rakouské jednotky, které už prošly ohněm předchozích bojů, vyhlíží zanedbaně. Některým hraje do kroku vojenská muzika nebo si aspoň pro pozvednutí nálady zpívají, jiné dusají prach rozháraným krokem jako hovězí stádo.

Evženovi, který se neustále držel po boku Ludvíka Bádenského, vadila vzájemná rivalita vojevůdců. Polský král i kurfiřti odmítali přijímat rozkazy vévody Lotrinského. Když po nich jako vrchní velitel něco chtěl, musel je o to zdvořile požádat. Něco takového by francouzský král nestrpěl. Evžen měl na jazyku spoustu dotazů i námitek. Byl dobře prozkoumán terén? Ví se bezpečně, kde je a kde není nepřítel? Počítá se s jeho odvetnou činností a protiútoky? Proč dělostřelectvo postupuje tak pomalu a proč se jeho valná většina drží až úplně vzadu, na chvostu pochodových kolon? V případě nepřátelského útoku nestihne včas podpořit čelní jednotky pěchoty! Proč všechno vojsko postupuje po jedné úzké silnici? Proč se nevyužije dalších, souběžných cest?

Své názory a připomínky svěřoval bratranci Bádenskému a ten je ocenil. Evžen ho překvapoval svým rozhledem a vpravdě vojevůdcovským myšlením. Souhlasil s jeho kritickými připomínkami. Postup byl příliš pomalý. Co když Turci zatím dobydou Vídně, která je podle došlých zpráv už se silami na dně? Oba shodně ocenili rozhodnutí vévody Lotrinského vyslat dopředu oddíl v síle

tří set mužů a dragounský regiment plukovníka Heislera, toho, který Evženovi bezděky přebral pluk jeho bratra, aby obsadili dominantní vrchol Kahlenbergu. Kámen jim spadl ze srdce, když se přihnál kurýr s hlášením, že pluk Heisler pronikl lesem a ovládnutím Kahlenbergu splnil vévodův rozkaz. Má odtud obleženou Vídeň na dohled. Velkým červeným praporem s bílým křížem uprostřed dal jejím statečným obráncům znamení, že osvobození se blíží.

Turci zneklidněli. Kara Mustafa ty křesťanské psy podcenil. Zprávy o tom, že přichází osvobozenécké vojsko, nebral zprvu na vědomí. Ibrahim paša na poradě v jeho přepychovém stanu navrhoval přerušit obléhání a nejprve rozdrtit blížící se vojsko, jelikož na dvou bojištích současně nelze válčit. Po zničení osvobozenéckého vojska Vídni nezbude nic jiného, než aby se vzdala. Karu Mustafu však zprávy o blížících se ďaurech nijak nevzrušovaly. Přezíravě mávl rukou: „Obléhání bude pokračovat!“ rozhodl. „Jestli si nepřítel troufne přijít z kopců až sem, rozmáčkne ho jako švába.“ Avšak ve chvíli, kdy se rakouští dragouni objevili Turkům v zádech na Kahlenbergu a tábor obléhatelů zachvátila nervozita, tureckému veliteli se sevřely útroby. Uvědomil si, že jde do tuhého a v sázce je jeho hlava. S poraženými vojevůdci se sultán nemazlí. Vydal rozkaz svému jezdecktvu, aby neprodleně obsadilo všechny zbývající výšiny a na úpatí Kahlenbergu nařídil vybudovat opevněné postavení a zátarasy. Císařské vojsko mezitím dosáhlo Klosterneuburgu. Turecká děla za kopci ani po setmění nepřestávala řvát. Unavení vojáci přesto usínali na holé zemi v mžiku a tvrdě.

Noc byla krátká. Sotva se rozednělo, desátníci budili vojáky neurvalým pokřikem. Spěšně se nastupovalo do pochodových tvarů. Dunění děl už nikdo nevnímal, ale blízkost Turků vyvolávala nervové napětí a zrychlený tep. Osvobozovací vojsko se z pochodových proudů rozvinulo do šířky. Byl vydán rozkaz udržovat za postupu v liniích semknuté řady a neztrácet těsný dotyk se sousedy vlevo i vpravo, zvlášť při stoupání do zalesněných svahů. Postup vojákům vysával sílu z lýtek i stehen. Nohy v těžkých vo-

jenských botách ztěžka škobrtaly. Evžen s úlevou zjistil, že Turci propásli možnost obsadit úžlabiny a soutěsky mezi kopci. Mohli by bývali teď chystat císařskému vojsku nepříjemné překvapení. Takhle mu nic nebránilo v zdolávání svahů a pronikání vpřed. Hloučky tatarských jezdců na vrcholcích výšin při spatření sevřených rojnic naježených bodáky chvatně mizely, pokud nebyly rozprášeny prudkými atakami dragounských předvojí. Jen dělostřelectvo se silně opožďovalo za pěšáky a kavaleristy. Obsluhy děl se s klením v potu tváře opíraly ze všech sil do loukotí kol, aby vytlačily své těžkopádné zbraně do kopců.

Princ Evžen se stále se svým koněm držel v blízkosti svého bratrance a pozorně si všímal, jak si kdy počíná. Občas na jeho pokyn cválal s hlášením k vévodovi Lotrinskému. Ten mu imponoval svým úžasným klidem a rychlostí rozhodování. Neustále si udržoval dokonalý přehled o pohybech svých vojsk a neváhal zajíždět s koněm až do nejprednější linie, aby si sám upřesnil situaci a povzbudil vojáky, kteří ochabovali v postupu.

Kolem poledního polské jednotky tvořící pravé křídlo útočné sestavy dosáhly Sophienalpe a Drienmarksteinu. Střed, složený z bavorských, švábských a franckých oddílů, pronikl k Hermannskogelu a Vogelsandsbergu, zatímco levé křídlo, čtyřicetitisícové vojsko vévody Lotrinského spolu se saským sborem, stanulo na dragouny obsazeném Kahlenbergu, Evžen odtud poprvé spatřil metropoli Rakouska Vídeň. Byla zahalena dýmem, jímž probleskovaly ohně požárů a výbuchů. Neutuchající hřmění tureckých kanonů, které teď bylo již vidět pouhým okem v palebných postaveních chrlicích výšlehy ohně a kotouče dýmu, stejně jako pohled na mravenčí hemžení tureckých vojáků na pláni poseté mořem stanů vyvolávaly mrazení v zádech. Pane Bože! Vždyť je jich jako much!

Krátce po poledni se strhla bouřka z přílišného dusna. Blesky roztínaly oblohu a spustil se prudký lijavec. Turecká děla se odmlčela, místo nich burácel hrom. Císařští vojáci promoklí na kůži sestupovali do údolí. Nohy jim ujížděly po rozmoklé trávě a hlíně. Pušky ukrývali pod kabáty, aby jim nenapršelo do hlavní a na pán-

vičky. Bouřka se po nějaké chvíli přehnala, ale sestup se protáhl až do večera. Ještě než padl soumrak, čelní linie se přiblížily na ztečnou vzdálenost k okopům Turků. Rozhodující útok byl odložen na ráno. Evžen to nechápal. Proč ztrácet čas? Noční útok by byl pro nepřítele překvapením.

Hlavní stan byl zřízen v narychlo zastřešených ruinách vypáleného kláštera na Kahlenbergu. Chránily jej stráže a oddíl jezdeckta připravený k boji. Vojáci se hráli u ohňů, žertovali a nuceně se smáli, aby přehlušili strach. Nikdo z nich se nemohl ubránit pomýšlení, že tento páteční večer 11. září je možná jeho posledním dnem života.

Evžen se nabídl Ludvíkovi, že objede jednotky a zkontroluje bdělost stráží. „Není třeba,“ usmál se Ludvík. „Mají takový strach, aby jim Turci v noci nepodřízli krky, že neusnou.“ Měl pro něj jiný úkol. Aby se někde uvelebil a hleděl se před bitvou pořádně vyspat. Evžen se snažil uposlechnout pokynu, ale byl příliš vzrušen na to, aby se mu podařilo usnout. Turecká děla houkala celou noc až do svítání. Vojáci, kteří už prošli nějakou bitvou, spali jako zabití. Ráno vstávali a bez snídaně se chystali k boji. Hlad jim svíral žaludky, ale nebylo by prozíravé jít do bitvy s plnými žaludky. Kvůli možným komplikacím při zranění břicha. Koně mohli aspoň ožírat listí ze stromů. Muži se museli ve svém nejvlastnějším zájmu postit.

Je sobota 12. září 1683. Již za rozbřesku propukají na křídlech šarvátky jízdních hlídek. Vojevůdci a generálové i vyšší důstojníci hlavního stanu se shromáždili k polní mši. Páter d'Aviano ji slouží u improvizovaného oltáře. Máchá kropenkou, žehnaje císařským zbráním. Zatím se již podél celé přední linie rozhořel boj. Třaskají ručnice, bouchají děla, zvedá se bojový pokřik a vojáci obou stran v zcela rozdílném oblečení se srážejí v urputném zápolení muže proti muži. Na pravém křídle se z lesa vyřinuly vlny polských jezdců v lesklých kyrysech a přilbách. Na zádech mají popruhy připravená velká vyztužená barevná plátěná křídla. Působí dojmem, jako by útočila andělská jízda. V prudkém cvalu křídla vydávají šum, který se, znásoben počtem jezdců, proměnil v děsivé svištění a pleskot mísící se s dusotem kopyt, chrastěním a řinčením ko-

vových součástí výstroje i zbraní, pokřikem jezdců a svištěním těžkých palašů. Na Turky v barevných turbanech a zašpičatělých saracénských přilbách padá hrůza. Zahazují zbraně s úpěnlivými výkřiky o pomoc Alláha, utíkají a mnozí, dostiženi ostrou čepeří, v krvi padají k zemi. Poláci na koních letí loukou posetou těly v tureckých hábitech, vpředu sám král Jan Sobieski se svým statným synem, švihají nemilosrdně palaši.

Vévoda Karel Lotrinský, obklopen skupinou důstojníků, sleduje dalekohledem strhující útok Poláků. Vidí Sobieskému do té jeho fanfaronské dušičky. Chce se blýsknout mohutným efektem, strhnout všechny zásluhy o osvobození Vídně na sebe! Ale útočí skvěle, to se musí uznat.

„Bravo, Sobieski!“ zvolal vévoda a otočil hlavu k důstojníkům. „Bůh nám dopřává vítězství, pánové!“ Saský generál Gold nadšeně podotkl: „Doufám, že ještě dnes večer s boží pomocí ulehne k spánku v osvobozené Vídni!“

„Vyrazme tedy do útoku,“ pronesl hlasitě vévoda, „ať nepřijde-me k prostřenému stolu na oslavu vítězství jako poslední.“ Pokynul pobočnickovi, aby mu přivedl koně. Adjutanti se bleskem rozjeli k plukům. Zavřeštěly trubky, zaduněly bubny. Široká linie pěšáků v bílých kabátech s dlouhými puškami v rukou sestupuje svažitými vinicemi, v strojovém rytmu přitom řada za řadou vypaluje salvy na Turky, kteří divoce pálí z pušek a teď i z děl. Dělové koule dopadají a trhají se mezi postupujícími liniemi, každou chvíli někde tiše nebo s pronikavým výkřikem padá voják. Šedobílé kotouče dýmu vytvářejí houstnoucí mlhu. Evžen však postřehl, co je naléhavě třeba. Rychle umlčet tureckou baterii, která z nízkého návrší vlevo buší do řad smýkajících se sva-hem. Upozorňuje na to Ludvíka Bádenského. Ten přikývl a chystá se vydat rozkaz dragounskému pluku hraběte Kuefsteina. Vtom se tryskem přiřítíl pobočník. „Hrabě Kuefstein je raněn!“ vykřikuje vzrušeně. „Pluk je bez velení! Žádá rozkazy!“

„Jedu tam!“ zvolal princ Evžen. „Převezmu velení!“

Dragouni na koních stojí bezradně ve vinici. Koně pod nimi netrpělivě přešlapují, točí se, ukračují do stran, vzpínají se, řičí.

Řev boje a blízké výbuchy je znervózňují. Přihnal se malý hubený důstojník, nikdo ho nezná. Mává taseným kordem a křičí: „Za mnou! Jménem císaře!“

Kopyta burácejí po svahu jako bouře. Turečtí dělostřelci vyděšeně berou nohy na ramena. Kdo není dost rychlý, je dostižen a těžká šavle nebo palaš mu roztíná hlavu, šíji nebo rameno... Baterie je umlčena. První řady pěšáků se rozbíhají ke zteči na bodák s pokřikem „Na ně!“ Turci vzývají Alláha. Rozpoutala se vražedná řež. Sám velkovezír Kara Mustafa zastavuje prchající vojáky a vede je do protiútoků. Janičáři se bijí jako lvi. Císařští se však valí s ničivou prudkostí povodňové vlny. Ručnice s bodáky jsou delší než turecké šavle. Musulmanský odpor se hroutí. Janičáři, spahiové, Tataři, všechno prchá v zmateném chumlu. I Kara Mustafa ujíždí na určeném koni z boje, v němž přišel o svůj drahocenný turban s velikým diamantem.

Markrabě Ludvík Bádenský s princem Savojským vedou společně útok dragounů a pěšáků na turecké pozice v bezprostřední blízkosti proděravělých vídeňských hradeb. Za povzbudivého zvuku bubnů a trubek se probíjejí ke Skotské bráně. Otevřela se velká, zpola rozstřílená vrata a z brány se vyhrnul houf obránců vedených samotným hrabětem Starhembergem, v rukou palaše, meče, kordy, sekery i napřímené kosy, kterými se lidové bojovníci dokonale naučili utínat turecké hlavy. Poslední výpad, v němž se vybije všechna nahromaděná úzkost, všechny strážně i utrpené rány. Stateční Vídeňáci zuřivě sekají a bijí Turky po hlavách, po zádech, po šíjích, srážejí je k zemi a namnoze ještě usmrcují dodatečnou ranou. Zajatce ženou před sebou a častují je kopanci a ranami pěstí. Kdo z Turků může, zachraňuje si zoufalým útekem alespoň holý život. Celá statisícová obléhací armáda utíká zpět k uherským hranicím. „Proč je nepronásledujeme?“ diví se princ Evžen. „Nepřítele je třeba úplně zničit, aby se už nemohl vzchopit!“ Ludvík Bádenský krčí rameny.

Kanony zmlkly. Utichla i střelba z ručnic a pistolí. Rozezněly se zvony. K obloze stoupá jásot vítězů i osvobozených Vídeňanů. Poláci i s králem se v dobytém tureckém táboře poohlízejí

po kořisti. Ve velkovezírově stanu, v němž se král rozhodl přenocovat, objevili vojáci mrtvolý krasavic z velkovezírova harému. Jejich pán je dal povraždit, aby nepadly do rukou nevěřícím psům. Ve stanovém táboře se ubytovali i vévodové a knížata. Vojáci vzali zavděk noclehem v pobořeném městě, které jim z neskonalé vděčnosti pro tuto noc dopřeje vše, oč požádají, náruče žen a dívek nevyjímaje.

Vítězství je veliké a bude jistě slavné. Dvacet pět tisíc ukořistěných stanů, dvacet tisíc buvolů, velbloudů, mezků a tisíce koní, deset tisíc ovcí, plné pokladnice peněz, šperků a rozličných ceností, sto tisíc měřic obilí, hromady zbraní, obrovské zásoby potraavin, vzácné látky, několik tisíc zajatců...

Ve Vídni přespí i dobrovolník princ Evžen Savojský. Ušmouhaný ve tváři od střelného prachu, v ušpiněném skořicovém kabátě se skvrnami od turecké krve. Unavený, ale šťastný Ludvík Bádenský ho zanedlouho představí císaři Leopoldovi pochvalnými slovy: „Tento mladý Savojan, Vaše Veličenstvo, je uhněten z materiálu, z něhož se dělají velcí vojevůdci. Svět bude mít brzy příležitost se mu obdivovat.“

Poražená turecká armáda se v bezhlavém zmatku valí uherskými rovinami k jihu. Potlučená, zkrvavená, špinavá a uštvaná až k mdlobám. Kde zůstala nádhera hedvábných turbanů, plápolajících pestrobarevných plášťů, lesk přileb, kopí, mečů a ručnic s intarsovanými pažbami? Kam se poděla pycha vlajících praporů, koňských chvostů na dlouhých tyčích? Kde jsou nekonečné proudy dělostřelectva, rychlé jízdy na zteplých koních? Proč nezní jásavá muzika píšťal, velkých plochých bubnů a činely jako před řadou měsíců, když nablýskané muslimanské šiky táhly na Vídeň? Trhání s krvavými obvazy, mnozí bosí a beze zbraní, se těžce vlečou cestou necestou, zaprášení, malátní jezdci ostruhami drásají boky schvácených zvířat pod svými opruženými zadky. Všichni mají v očích bezednou únavu, strach i pomstychtivý vztek. Vybíjejí si ho na bezbranných uherských vesničanech. Znásilňují, vraždí, loupí, podpalují slaměné střechy chalup.

Velkovezír Kara Mustafa, vysoký, robustní muž orlí tváře s černými licousy, v hloučku svých podřízených agů, chráněn oddílem spahiů, šťve koně napřed, aby ještě před tureckou hranicí zastavil všeobecný ústup své armády. Zuřivě cení zuby. Až po temeno lebky je naplněn bezmocnou zlostí i bázlivými obavami. Ví, že sultán čeká v Bělehradě na zprávu o dobytí Vídně. Jak mu vysvětlí, že místo jistého vítězství utrpěl zcela nečekanou, ostudnou porážku? Od mizerných nevěřících ďaurů, kteří stojí na nižším stupni lidskosti. A pohřbil desetitisíce mužů! Co řekne na svou obhajobu? Že Vídeňáci bojovali zákeřně a podle? Házeli na jeho vojáky láhve plněné střelným prachem se zapálenými doutnáky v zátce a utínali jim hlavy kosami. Že se janičáři bouřili a dožadovali se svého práva nebýt nasazeni v boji déle než čtyřicet dnů? Že někteří podřízení vojevůdci, konkrétně budínský Ibrahim paša, projevovali malodušnost a nevíru v úspěch? Dal ho za to sice uškrtnit, ale postačí to u sultána jako ospravedlnění pro něho samotného? Alláh stůj při tom, kdo probudí sultánův hněv! Padišáh nezná slitování. Velkovezír tuší, co ho čeká. Sultán za ním pošle kata. Leda by se mu podařilo zvednout armádu z prachu a smýt hanbu porážky oslnivým vítězstvím.

Obležené Vídní, spravované tajným pětičlenným císařským guberniem v čele s dvaasedmdesátiletým českým hrabětem Zdeňkem Kaplířem ze Sulevic (jehož děd byl za účast v českém povstání v roce 1621 popraven na pražském Staroměstském náměstí), přišla pomoc vskutku v poslední chvíli. Ta hrstka vysílených bojovníků, která zbyla srdnatému veliteli obrany hraběti Starhembergovi, už omdlévala naprostou vyčerpaností a v očekávání rozhodujícího tureckého útoku se v duchu loučila se životem. Příchodem osvobozeneckého vojska jako by božím zázrakem pukly okovy strádání, úzkosti a hrůzy. Bezuzdná radost zaplavila ztýrané město. Obyvatelé se objímali s osvoboditeli. Celou noc se bez zábran křepčilo, pilo a smílalo. Ráno se rozhlaholily všechny vídeňské zvony a polský král Jan Sobieski v lesklé zbroji v čele svého skvělého vojska na bujném koni pyšně vjížděl Skotskou branou do osvobozeného města. Po jeho boku harcoval syn Jakub,

na jehož chrabrost byl král právem hrdý. Těsně za nimi poklusal hlouček vojevůdců, vévoda Karel Lotrinský, bavorský kurfiřt Max Emanuel, Jan Jiří III., kurfiřt saský, i mladý markrabě Bádenský s princem Evženem. Bystrým očím a uším mladičkého Savojece neušlo, jak vojenské panstvo nevraží na polského krále, že se nafukuje, jako by Vídeň osvobodil jen on sám. Shrábl největší díl kořisti a teď si chce navíc přisvojit všecku slávu. Hustě zaplněné ulice ho vítaly ohlušivým jásotem. Vivat Sobieski, vivat zachránce Vídně!“ Střílelo se mu na pozdrav. Lidé mávali rukama, smáli se, plakali radostí, tlačili se ke královu koni, líbali Sobieskému ruce i nohy vězící ve vysokých škorních, zasypávali ho květinami...

Teprve nazítří se vrátil do svého sídelního města Vídně císař Leopold. Připlul vyzdobenou bárkou po Dunaji. Nemile se ho dotklo, že kromě vévodů Lotrinského a Bavorského a saského kurfiřta ho nikdo nepřišel do přístaviště uvítat. Nedostavila se ani městská delegace, která včera tak okázale jménem všeho vídeňského měšťanstva pozdravila polského krále. Císař se rozzlobil. Vypeskoval dvorního ceremoniáře, proč se nepřiplulo již včera. Jako osvoboditel měl do Vídně vstupovat on, císař Leopold I., a ne nějaký bezvýznamný polský král, který notabene není vladařem z Boží milosti, ale získal korunu nějakou bůhvíjakou volbou. A který si svou vojenskou pomoc dal ke všemu ještě pořádně zaplatit. Co to bylo za nápad pustit ho do Vídně jako prvního? Teď ještě snad aby mu udělil audienci! Tak to tedy ne! Tomu se rozhodně pod nějakou záminkou vyhne. Ceremoniář ať to zařídí!

Do Vídně se vracelo i před Turky uprchlé panstvo. Lidé si před jejich kočáry s erby uplivovali, spílali vznešeným zbabělcům a hrozili jim pěstmi, že nechali hlavní město osudu. Po vítězné bitvě u Vídně se kromě oslav a radovánek dlouho nic nedělo. Princ Evžen hořel netrpělivostí. Nechápal, proč se stále otálí s pronásledováním Turků, kteří jsou zcela vyčerpáni a otřeseni porážkou. Bratranec Ludvík Vilém Bádenský mu dával zapravdu. Turky bylo okamžitě třeba hnát před sebou. Uštvat je k smrti. Takhle se trestu-

hodně ztrácel čas. S Ludvíkem si rozuměl. Však je pojil těsný příbuzenský vztah. Ludvíkova matka Luisa Kristina pocházela z rodu Carighanů. Byla sestrou Evženova zemřelého otce Evžena Morice hraběte de Soissons. Evžen byl arci mladší než Ludvík, o sedm nebo dokonce osm let, ale byli pokrevními bratranci a markrabě Ludvík byl na jeho záslužné počínání v boji jako jeho nadřízený velitel oprávněně hrdý. Oba byli spřízněni s bavorským kurfiřtem Maxem Emanuelem, jehož nebožka matka Adelheid pocházela z vládnoucího rodu savojských vévodů. Byla tetou současného savojského panovníka vévody Viktora Amadea.

S bratrancem Evženem se Ludvík Vilém předtím nikdy neviděli. Jejich setkání zařídil běh událostí nezávisle na nich. Ludvík nelitoval ani na okamžik, že se za něj přimlouval u císaře. Postřehl, že i když na to bratranec na první pohled nevypadá, má v sobě jiskru rozeného vojevůdce. Byl si jist, že Evžena čeká velká budoucnost, pokud ho samozřejmě Štěstěna uchrání před zlou náhodou, jaká hrozí každému z nich, kdo se zaslíbil bohu války.

Jejich společný příbuzný vévoda Max Emanuel Bavorský, místo aby v dané chvíli jako císařský vojevůdce s plným důrazem přikročil k pronásledování prchajících Turků, dával přednost oslavám svých zasnub s císařovou dcerou Marií Antonií. Jakkoli se k Evženovi choval přátelsky, tohle mu měl Evžen za zlé a Ludvík s ním byl zajedno. Cožpak se takhle smí chovat vojevůdce? A saský kurfiřt? Ten rovněž Evžena velice zklamal. Uražen, že se mu nedostalo poct, jaké očekával, bez rozloučení odtáhl se svým deseti-tisícovým sborem do Saska. Polský král Sobieski, jemuž se zásluhy o vítězství nedaly upřít, vyvíjel diplomatické úsilí, aby usmířil císaře s vůdcem uherských rebelů Thökölym. I na tom se Ludvík shodl s bratrancem Evženem, který měl za to, že by prospělo věci, kdyby Uhři své zbraně namířené proti císaři obrátili v zájmu křesťanstva, a tedy i jich samých proti Turkům. Jenže císař je nerozumně neoblomný. Neuznává, že rakouský útisk Uhrům připadá horší než nadvláda Turků. V tom měl Ludvík Vilém jasno. Císař je bohužel obklopen jezuitskými rádci, kteří nemají ani za groš velkorysosti a tolerance. Raději se usmíří se sultánem, ale rebely chce